

MACMILLAN POLSKA

Program nauczania języka angielskiego

zgodny z nową podstawą programową

Rozporządzenie Ministra Edukacji
Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r.

DLA II-ego ETAPU EDUKACYJNEGO
(szkoła podstawowa, klasy 4-6)

Ewa Piotrowska
Tomasz Szyber

Spis treści

I. WSTĘP	3
A. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PROGRAMU I JEGO GŁÓWNE ZAŁOŻENIA	3
B. ADRESACI PROGRAMU	5
C. WARUNKI REALIZACJI ZAŁOŻEŃ PROGRAMOWYCH	5
1. Podział na grupy językowe	5
2. Pomoce dydaktyczne.....	6
3. Sala lekcyjna i jej wyposażenie.....	6
D. CHARAKTERYSTYKA UCZNIÓW W KLASACH 4-6	7
1. Uczniowie klas 4.	8
2. Uczniowie klas 5.	8
3. Uczniowie klas 6.	8
II. CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA	9
A. CELE KSZTAŁCENIA OGÓLNEGO – OSIĄGNIĘCIA UCZNI	9
B. SZCZEGÓLWE CELE KSZTAŁCENIA – JĘZYK ANGIELSKI	10
III. TREŚCI NAUCZANIA - PRZEWIDYWANE OSIĄGNIĘCIA UCZNI	15
IV. REALIZACJA PROGRAMU	22
A. METODY	22
B. FORMY PRACY	24
C. TECHNIKI PRACY	25
1. Słuchanie	25
2. Mówienie	27
3. Czytanie.....	29
4. Pisanie	30
5. Nauczanie słownictwa	31
6. Nauczanie gramatyki	32
7. Techniki kształcenia samodzielnego uczenia się.....	33
8. Techniki indywidualizacji pracy.....	34
9. Korelacja treści z różnych przedmiotów / prace projektowe.....	35
10. Nauczanie zagadnień kulturowych	36
11. Inne techniki pracy uatrakcyjniające lekcje	37
V. OCENIANIE	39
A. OCENA OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW	39
1. Przykładowy przedmiotowy system oceniania.....	40
2. Kontrakt.....	41
3. Szczegółowe kryteria oceniania.....	43
4. Sprawdziany / testy	49
B. OCENA PRACY NAUCZYCIELA	51

I. WSTĘP

„Znajomość języków obcych jest warunkiem pełnego, aktywnego uczestnictwa młodych Polaków w życiu społeczności europejskiej i globalnej.”

**Podstawa programowa kształcenia ogólnego,
Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r.**

A. Ogólna charakterystyka programu i jego główne założenia

Niniejszy program jest przeznaczony do realizacji w **klasach 4-6** szkoły podstawowej z myślą o uczniach, którzy kontynuują naukę języka angielskiego rozpoczętą na etapie wczesnoszkolnym lub dopiero zaczynają naukę języka angielskiego. Program odpowiada wymaganiom zawartym w *Podstawie programowej kształcenia ogólnego* (załącznik nr 2 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, Dz. U. z dnia 15 stycznia 2009 r. Nr 4, poz. 17).

Według kalendarza wdrożeń zmian programowych, od roku **2009/2010** obowiązkiem przyjęcia zreformowanej podstawy kształcenia ogólnego objęte są pierwsze klasy szkół podstawowych oraz gimnazjów. W pozostałych klasach na poszczególnych etapach nauczania, aż do ich zakończenia, stosuje się dotychczasową podstawę programową (dla szkół podstawowych – załącznik nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 r.) . Choć wprowadzenie nowej podstawy programowej w klasach 4-6 stanie się obowiązkowe dopiero od **2012/2013** roku, ustawodawca dopuszcza jednak możliwość wcześniejszego (tj. od 2009/2010 roku) wprowadzenia podstawy programowej opartej na zreformowanych założeniach dla przedmiotów: **język obcy nowożytny**, wychowanie fizyczne i etyka. Dyrektor szkoły, po uzyskaniu pozytywnej opinii rady pedagogicznej, może podjąć decyzję o przyspieszonym rozpoczęciu pracy według założeń reformy programowej. Głównym uzasadnieniem takiej decyzji jest ułatwienie organizowania przez szkołę zajęć z wymienionych przedmiotów.

Nowa podstawa programowa kształcenia ogólnego precyzyjnie określa zakres celów oraz treści kształcenia, czyli to, czego szkoła jest zobowiązana nauczyć ucznia o przeciętnych możliwościach i uzdolnieniach na każdym etapie edukacyjnym. Warto w tym miejscu wspomnieć, że dokument sformułowany został w **języku wymagań**, tj. określa wiadomości, jakie powinien zdobyć uczeń o przeciętnych możliwościach, oraz umiejętności, jakie powinien on rozwinąć kończąc pewien etap kształcenia. Nowa podstawa programowa podkreśla **ciągłość kształcenia**, zatem wymagania stawiane uczniom na kolejnych etapach edukacyjnych są spójne i charakteryzują się, w myśl zasady kumulatywności, rosnącym stopniem trudności i złożoności. Oznacza to, że na kolejnym etapie kształcenia uczeń pogłębia treści nauczania oraz umiejętności, jakie zdobył na poprzednim etapie.

W konsekwencji, na znaczeniu zyskały pierwsze lata nauki, bowiem to właśnie szkoła podstawowa tworzy fundament wykształcenia.

Cele i treści nauczania, umiejętności uczniów oraz zadania wychowawcze szkoły określone w podstawie programowej powinny być również uwzględnione w **programie nauczania**, który w zreformowanym szkolnictwie przestaje być dopuszczany przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. Zgodnie z obowiązującą ustawą z dnia 19 marca 2009 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 56, poz. 458), rolę ministerstwa w zakresie zatwierdzania programów nauczania przejmuje szkoła, z dyrektorem na czele, który przed dopuszczeniem do użytku w danej szkole programu nauczania może zasięgnąć opinii np. stosownego nauczyciela mianowanego lub dyplomowanego, doradcy metodycznego czy zespołu nauczycielskiego oraz przedmiotowego. Istotne jest zatem aby, program zawierał:

- a) szczegółowe cele kształcenia i wychowania,
- b) treści zgodne z treściami nauczania zawartymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego,
- c) sposoby osiągania celów kształcenia i wychowania, z uwzględnieniem możliwości indywidualizacji pracy uczniów,
- d) opis założonych osiągnięć ucznia, z uwzględnieniem standardów będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów,
- e) propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia.

Pod koniec II-ego etapu edukacyjnego uczniowie powinni osiągnąć co najmniej poziom zaawansowania odpowiadający poziomowi **A1**, w sześciostopniowej skali poziomów biegłości w zakresie poszczególnych umiejętności językowych zdefiniowanej przez Radę Europy (CEFR – *Common European Framework of Reference for Languages*). Należy jednak podkreślić, że jest to **minimalny** stopień zaawansowania, jaki powinien osiągnąć przeciętny uczeń kończący szkołę podstawową. Wskazane jest, zgodnie z założeniami podstawy programowej, aby uczniowie osiągalni poziom wyższy, jeśli tylko wykazują taką chęć i umiejętności. Dostosowaniu wymagań do możliwości uczniów sprzyja proponowany poniżej podział uczniów na grupy, zgodnie z poziomem zaawansowania, jak również zróżnicowanie metod i form pracy, tak aby każdy uczeń rozwinął swoją wiedzę i umiejętności w optymalnym stopniu.

Nauczanie dzieci w klasach 4-6 nie jest zadaniem łatwym, nawet dla doświadczonego nauczyciela. Choć na ogół nauczyciel jest autorytetem w oczach swoich uczniów, co stosunkowo ułatwia zapanowanie na klasą, sam proces uczenia i dostosowania go do indywidualnych potrzeb podopiecznych bardzo często bywa kłopotliwy, głównie z uwagi na zróżnicowanie w poziomie rozwoju kognitywnego poszczególnych uczniów. Dzieci w tym wieku rozwijają się w bardzo różnym tempie, reprezentują odmienne zdolności i mają różnorodne możliwości osiągania sukcesów w nauce języka. Dlatego niezwykle istotne jest dostosowanie materiałów i metod pracy do możliwości, potrzeb i zainteresowań danej grupy dzieci. Tak rozumiana **indywidualizacja** procesu nauczania umożliwi każdemu uczniowi

osiąganie optymalnych sukcesów. Mając na uwadze powyższe zagadnienia, niniejszy program został tak stworzony, aby mógł być stosowany w grupach o różnym poziomie zaawansowania językowego. Program opisuje też formy i techniki pracy z uczniami klas 4-6, których różnorodność umożliwia indywidualizację procesu kształcenia, przedstawia sposoby rozwijania poszczególnych umiejętności, systemy oceniania i wiele innych ciekawych rozwiązań metodycznych niezbędnych nauczycielowi szkoły podstawowej.

B. Adresaci programu

Głównymi adresatami programu są nauczyciele języka angielskiego w szkole podstawowej, prowadzący zajęcia z uczniami w klasach 4-6. Nauczyciele znajdą w nim pomoc i wskazówki dotyczące sposobów realizacji zadań szkoły i nauczyciela określonych przez podstawę programową, w tym: wskazówki odnośnie określenia celów nauczania, opracowania autorskich rozkładów materiału i planów wynikowych na podstawie proponowanych treści, a także wykaz przydatnych metod, form i technik pracy wraz ze standardami osiągnięć zgodnych z założeniami nowej podstawy programowej. Program umożliwia również opracowanie systemu kontroli bieżącej i okresowej oraz dokonanie właściwego wyboru materiałów do nauczania języka. Program adresowany jest również do rodziców, którzy chcieliby poznać zakres treści nauczania, metody pracy, standardy osiągnięć i kryteria oceniania poszczególnych sprawności językowych i innych form aktywności uczniów.

C. Warunki realizacji założeń programowych

Jedną z najistotniejszych zmian w ramowym planie nauczania jest nieokreślenie liczby godzin tygodniowo w danej klasie. Określone zostały natomiast ogólne liczby godzin przeznaczone na realizację podstawy programowej w całym cyklu kształcenia. Dla języka obcego nowożytnego, podczas całego II-ego etapu edukacyjnego, liczba ta wynosi **240** godzin lekcyjnych. Dzięki temu możliwe jest elastyczne podejście do rozkładu godzin języka obcego w poszczególnych latach. Dyrektor decyduje ile godzin przeznaczy w danej klasie na naukę języka obcego w danym roku szkolnym. Może zatem na przykład przeznaczyć 2 godziny na naukę języka obcego w klasie 4., a po 3 godziny w klasach 5. i 6.

1. Podział na grupy językowe

Zrealizowanie podstawowego celu kształcenia językowego, jakim jest zdobycie przez uczniów umiejętności skutecznego porozumiewania się w języku obcym, w mowie i piśmie, wymaga przyjęcia pewnych rozwiązań organizacyjnych, mających na celu zoptymalizowanie procesu nauczania. Dlatego też, poczynając od klasy 4., na zajęciach z języka obcego nowożytnego, możliwy jest podział na grupy w zależności od stopnia zaawansowania znajomości języka, **jeśli jest taka potrzeba**. Liczba grup językowych oraz podział na

poziomy zaawansowania zależy od liczby uczniów, możliwości danej szkoły i decyzji dyrektora.

Zakładając, iż każde dziecko na omawianym etapie nauczania może, i powinno, osiągnąć sukces w nauce języka na miarę swoich indywidualnych możliwości, należy tak dobierać i modyfikować zakres nauczanego materiału, aby każdy uczeń miał możliwość przyswojenia sobie prezentowanych treści nauczania poprzez uczestnictwo w różnorodnych formach aktywności na lekcji. Takie założenie narzuca prowadzącemu zajęcia ciągłe i dokładne monitorowanie postępów i aktywności uczniów na lekcjach (patrz rozdział V, część A – „Ocena osiągnięć ucznia”). Zachęcamy do takiego dobrania zakresu nauczania treści językowych, aby tempo jego realizacji pozwalało uwzględnić różnorodne i atrakcyjne formy prowadzenia zajęć.

2. Pomoce dydaktyczne

Istnieje wiele środków i materiałów dydaktycznych, a rolą nauczyciela jest ich jak najtrafniejszy dobór, tak aby dopasować styl nauczania do potrzeb i preferencji uczniów. Pomocne w tym będą własnoręcznie przygotowane ćwiczenia, jak i zestaw powszechnie stosowanych materiałów, do których zaliczają się:

- odpowiednio dobrany do poziomu językowego uczniów kurs wraz z jego obudową (m.in. podręcznik, zeszyt ćwiczeń, książka nauczyciela, płyty CD, program nauczania, materiały dodatkowe do powielania, testy);
- książki pomocnicze (np. słowniki, książki do gramatyki dla młodzieży, uproszczone wersje książek angielskich, np. z serii Macmillan Readers);
- multimedialne programy komputerowe do nauki języka (np. *Hot Spot Student CD-ROM*);
- materiały przybliżające życie i kulturę krajów anglojęzycznych (np. materiały dodatkowe do kursu *Hot Spot*, dostępne na stronie www.macmillanenglish.com/hotspot);
- anglojęzyczne czasopisma dla dzieci uczących się języka angielskiego;
- pomoce wizualne (np. plansze, plakaty, karty do gier językowych, „flashcards”)
- pomoce elektroniczne (np. odtwarzacz płyt CD/DVD, rzutnik wraz z oprogramowaniem do tablic interaktywnych, strona WWW);
- poradniki metodyczne dla nauczycieli.

3. Sala lekcyjna i jej wyposażenie

Chociaż sposób prowadzenia zajęć oraz ich efektywność zależą w dużej mierze od kompetencji i osobowości nauczyciela, należy zwrócić uwagę na fakt, iż wyposażenie sali, w której odbywają się zajęcia, ma niebagatelne znaczenie dla uatrakcyjnienia i skuteczności

procesu nauczania języka. Zgodnie z założeniami podstawy programowej „koniecznym warunkiem realizacji podstawy programowej jest także odpowiednio wyposażona klasa”, a zatem, ważne jest, aby w klasie dostępnych było jak najwięcej dodatkowych pomocy, np. plansz, plakatów, prac rysunkowych dzieci. Sala powinna zapewniać przestrzeń niezbędną nauczycielowi i uczniom do przeprowadzenia ćwiczeń. Układ stolików i krzeseł musi umożliwiać nauczycielowi podział klasy na grupy, swobodne przemieszczanie się dzieci w trakcie prowadzonych zajęć oraz przestrzeń do wykonania prac projektowych. Sala lekcyjna powinna być wyposażona w tablicę szkolną oraz miejsca do wyeksponowania prac uczniów. W pracowni językowej powinny też obowiązkowo znaleźć się słowniki, pomoce wizualne i odtwarzacz płyt CD. Zalecany jest też dostęp do komputerów z łączem internetowym. Ważne jest, aby uczniowie mieli jak najlepsze warunki do wyszukiwania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, również z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych. Jednym z priorytetów współczesnego nauczyciela powinno być rozwijanie u dzieci autonomii w uczeniu się, przygotowanie ich do samokształcenia oraz świadomego i krytycznego selekcjonowania informacji docierających do nich z różnych źródeł.

D. Charakterystyka uczniów w klasach 4-6

Zakończenie etapu nauczania wczesnoszkolnego i przejście do klasy 4. to nowy etap w życiu dziecka. Ulega zmianie jego rola i zadania, zmienia się jego codzienny rozkład zajęć, pojawiają się nowe przedmioty oraz nowi nauczyciele. Bycie uczniem klas starszych oznacza także zwiększone wymagania i oczekiwania ze strony rodziców i nauczycieli. Należy pamiętać, że uczniowie z tej grupy wiekowej chętnie stawiają czoła nowym wyzwaniom w nauce, oczywiście na miarę własnych możliwości. Nauczyciel klas 4-6 powinien być świadom reguł, według których uczą się jego uczniowie:

- uczą się w zgodzie ze swoją ogólną, wcześniej nabyta wiedzą,
- potrzebują gier i elementów zabawy w nauce,
- potrzebują widzieć sens zdobywania wiedzy,
- potrzebują częstych powtórzeń materiału,
- potrzebują poczucia postępu i sukcesu,
- potrzebują kształtowania i wzmacniania pozytywnych postaw wobec uczenia się języka angielskiego oraz poznania efektywnych strategii przyswajania wiedzy.

Dzieci w tym wieku znacznie różnią się między sobą pod względem zarówno rozwoju intelektualnego i fizycznego, jak również dojrzałości emocjonalnej i społecznej. Istotną rolą nauczyciela będzie te różnice rozpoznać, a następnie tak organizować proces nauczania, aby każde dziecko mogło rozwijać się w tempie i stopniu określonym przez jego indywidualne

możliwości. Mimo tych różnic, można wyodrębnić pewne cechy wspólne dla danego wieku dziecka.

1. Uczniowie klas 4.

- Posiadają dobrze rozwiniętą pamięć mechaniczną.
- Mają dobrą pamięć słuchową.
- Cechują się dobrymi zdolnościami imitacyjnymi.
- Nie mają zahamowań przed użyciem języka.
- Pasjonują ich gry i zabawy.
- Dobrze czują się w świecie fantazji i magii.
- Koncentrują się jedynie na krótki okres.
- Mają dość słabo rozwiniętą pamięć długotrwałą.
- Pragną akceptacji ze strony nauczyciela.
- Są często egocentryczni i nadpobudliwi.
- Interesują się otoczeniem i chcą pogłębiać wiedzę na jego temat.
- Chętnie rozmawiają na bliskie im tematy.
- Źle znoszą własne niepowodzenia.

2. Uczniowie klas 5.

- Chętnie angażują się w prace projektowe i zespołowe.
- Są uwrażliwieni na informację zwrotną, sprawiedliwość ze strony nauczyciela, chcą jasnych reguł oceniania.
- Mogą dłużej koncentrować się niż młodsze dzieci i mają większą podzielność uwagi.
- Są wyczuleni na odróżnianie prawdy od fałszu, realiów od fikcji.
- Rozwijają się ich zdolność analitycznego i logicznego myślenia, zaczynają selekcjonować informacje, choć nadal duże znaczenia odgrywa pamięć mechaniczna.
- Wstydzą się swoich słabości, nie lubią krytyki, szczególnie w obecności innych uczniów. Krytyka działa na nich demotywująco.
- Potrzebują ciągłej zachęty i motywacji do nauki języka angielskiego.

3. Uczniowie klas 6.

- Chcą być traktowani poważnie i sprawiedliwie, lecz jednocześnie pragną swobody i elementu zabawy.
- Oczekują od nauczyciela zainteresowania ich stylem bycia i problemami, chętnie mówią o swoich hobby.
- Chcą przynależeć do grupy.
- Chcą samodzielnie decydować o sobie.

- Nadal poszukują autorytetów, często je zmieniają.
- Łatwo przyjmują nowe wzorce.
- Często zachowują się ostentacyjnie albo wycofująco i nieśmiało.
- Zaczynają interesować się płcią przeciwną.
- Zapamiętują lepiej, w różnorodny sposób.
- Świadomie zaczynają stosować strategie uczenia się.
- Czują potrzebę dociekania przyczyn zjawisk, procesów, eksperymentowania – lepiej zapamiętują dzięki zrozumieniu.
- Ich pamięć staje się bardziej wybiórcza, a okres koncentracji wydłuża się.

II. CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

A. Cele kształcenia ogólnego – osiągnięcia ucznia

Współczesna szkoła ma obowiązek zadbać o wszechstronny rozwój każdego ucznia, powinna uczyć i wychowywać. Na poziomie szkoły podstawowej szczególnie istotne jest łagodne wprowadzenie uczniów w świat wiedzy i zadbanie o ich harmonijny rozwój intelektualny, emocjonalny, społeczny i fizyczny. Dlatego też, ważnym zadaniem szkoły jest przekazanie nie tylko wiedzy, ale także stosownych zasad, wartości i norm postępowania, ukształtowanie właściwych postaw oraz rozwinięcie różnych umiejętności, które pomogą młodym ludziom w dalszych etapach życia. Rola szkoły podstawowej wydaje się szczególnie istotna z uwagi na fakt, że to dzięki niej młody człowiek otrzymuje fundament wykształcenia, od którego w dużej mierze zależy jego przyszła edukacja oraz stosunek do własnego wykształcenia.

Zgodnie z podstawą programową **cele kształcenia ogólnego** w szkole podstawowej obejmują:

1) przyswojenie przez uczniów określonego zasobu wiadomości na temat faktów, zasad, teorii i praktyki, dotyczących przede wszystkim tematów i zjawisk bliskich doświadczeniu uczniów;

- 2) zdobycie przez uczniów **umiejętności** wykorzystania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów;
- 3) kształtowanie u uczniów **postaw** warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.

Podstawa programowa podkreśla znaczenie rozwoju **umiejętności**, w tym:

- 1) *umiejętność rozumienia, wykorzystywania i przetwarzania tekstów w zakresie umożliwiającym zdobywanie wiedzy, rozwój emocjonalny, intelektualny i moralny oraz uczestnictwo w życiu społeczeństwa;*
- 2) *umiejętność myślenia matematycznego, tj. prowadzenia elementarnych rozumowań matematycznych poprzez korzystanie z podstawowych narzędzi matematyki w życiu codziennym;*
- 3) *umiejętność myślenia naukowego – formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych;*
- 4) *umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w **językach obcych, zarówno w mowie, jak i piśmie;***
- 5) *umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjnymi i komunikacyjnym, w tym także dla wyszukiwania i korzystania z informacji;*
- 6) *umiejętność uczenia się, jako sposobu zaspokajania naturalnej ciekawości świata, odkrywani swoich zainteresowań i przygotowania do dalszej edukacji;*
- 7) *umiejętność pracy zespołowej.*

Należy zatem pamiętać, że zajęcia z języka angielskiego powinny przekazywać uczniom nie tylko wiedzę językową, ale również wiedzę ogólną o otaczającym świecie, rozwijać umiejętności językowe i pozajęzykowe (m.in. umiejętność logicznego myślenia, krytycznej analizy informacji, pracy zespołowej i samodzielnej), a także kształtować pożądane postawy, sprzyjające dalszemu rozwojowi uczniów. Postawy wymieniane w podstawie programowej to: uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, ciekawość poznawcza, przedsiębiorczość, kreatywność, gotowość do podejmowania inicjatyw oraz do pracy zespołowej, kultura osobista, poszanowanie tradycji i kultury własnego narodu, a także poszanowanie dla innych kultur i tradycji.

B. Szczegółowe cele kształcenia – język angielski

Celem ogólnym nauki języka angielskiego na II etapie edukacji jest opanowanie znajomości języka na poziomie zapewniającym minimum komunikacji językowej. Żeby jednak skutecznie komunikować się w języku obcym uczniowie muszą opanować pewien zasób słów i konstrukcji, a następnie stosownie i poprawnie umieć je wykorzystać w różnych

sytuacjach. Jednym z celów kształcenia jest więc szeroko rozumiana ‘znajomość środków językowych’ – słów, struktur gramatycznych i realizowanych przez nie funkcji językowych, jak również poprawnej pisowni i wymowy. Najważniejsze w komunikacji jest skuteczne przekazanie informacji, co może sugerować, że znajomość skomplikowanych struktur i wyszukanego słownictwa nie wydaje się niezbędna. Poprawność językowa jest jednak ważna, gdyż jej brak może zakłócić, a nawet zmienić zamierzony przekaz. Ponadto, w pewnych kontekstach sytuacyjnych uczniowie powinni umieć dostosować język komunikacji do okoliczności i odpowiednio dobrać stosowne słownictwo i struktury gramatyczne, co wiąże się także z dostosowaniem stylu wypowiedzi do sytuacji i odbiorcy. Zadaniem nauczyciela języka angielskiego w klasach 4-6 jest zatem, między innymi, wyposażenie uczniów w niezbędny zasób słów i zwrotów, co w nowej podstawie programowej ujęte zostało w pierwszym celu kształcenia:

I. Znajomość środków językowych.

*Uczeń posługuje się **bardzo** podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań w zakresie opisanej tematyki.*

Nowa podstawa programowa zakłada, że uczeń kończący szkołę podstawową powinien opanować i w miarę możliwości sprawnie posługiwać się bardzo podstawowym zasobem środków językowych: leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych, umożliwiającym komunikację w zakresie 12 tematów: człowiek, dom, szkoła, praca, życie rodzinne i towarzyskie, żywienie, zakupy i usługi, podróżowanie i turystyka, kultura, sport, zdrowie oraz świat przyrody.

Znajomość słownictwa i zróżnicowanych struktur gramatycznych nie jest jednakże wystarczająca do skutecznego komunikowania się. Wraz z wiedzą należy rozwijać u uczniów różne umiejętności – językowe i pozajęzykowe. Podstawa programowa zakłada rozwijanie umiejętności receptywnych:

II. Rozumienie wypowiedzi.

*Uczeń **rozumie bardzo proste i krótkie** wypowiedzi **ustne** artykułowane wyraźnie i powoli, w standardowej odmianie języka, a także **krótkie i proste** wypowiedzi **pisemne** w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.*

oraz umiejętności produktywnych:

III. Tworzenie wypowiedzi.

*Uczeń samodzielnie **formuluje bardzo krótkie, proste i zrozumiałe** wypowiedzi **ustne i pisemne**, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.*

Termin „rozumienie wypowiedzi” obejmuje odbiór tekstu słuchanego oraz czytanego, z uwzględnieniem takich umiejętności jak: określanie głównej myśli tekstu, określanie intencji autora / nadawcy tekstu oraz kontekstu wypowiedzi, wyszukiwanie w tekście określonych informacji, a także reagowanie na polecenia.

Podobnie, tworzenie wypowiedzi – ustnej lub pisemnej, oznacza rozwijanie takich umiejętności jak: opisywanie ludzi, przedmiotów, miejsc i czynności, opowiadanie o wydarzeniach życia codziennego, przedstawianie faktów z przeszłości i teraźniejszości, wyrażanie opinii poglądów i uczuć, opisywanie swoich upodobań oraz opisywanie intencji i planów na przyszłość.

Poza czytaniem, słuchaniem, mówieniem i pisanem, podstawa programowa definiuje jeszcze dwa cele kształcenia w zakresie umiejętności językowych: **reagowanie** i **przetwarzanie**. Pierwsze z pojęć odwołuje się do kształtowania u uczniów odpowiednich nawyków reagowania na usłyszaną lub przeczytaną wiadomość, w różnych kontekstach sytuacyjnych. Nauczyciel powinien zatem ‘zaopatrzyć’ uczniów w język funkcjonalny, zawierający rozmaite wyrażenia, które pozwolą im stosownie zareagować np. udzielić informacji, przeprosić, podziękować, poprosić o radę itp.

IV. Reagowanie na wypowiedzi.

Uczeń uczestniczy w prostej rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub w formie prostego tekstu, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Drugie z założeń odnosi się do umiejętności przetwarzania informacji, czyli zrozumienia przekazu w jednej formie, a następnie przekazania go w innej formie. Umiejętność przetwarzania przydatna jest zarówno w celu budowania świadomości językowej, tj. ustalania różnic i podobieństw pomiędzy językiem obcym a, jak również w celu rozwijania u uczniów umiejętności interpretowania różnego rodzaju obrazów, tabel, planów lekcji itp.

V. Przetwarzanie wypowiedzi.

Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Powyższe ujęcie wymagań ogólnych w zakresie nauczania języka obcego jest nowym rozwiązaniem, mającym na celu ujednoczenie celów kształcenia, stosowanym począwszy od II-ego etapu edukacyjnego, poprzez gimnazjum, aż do szkół ponadgimnazjalnych. Jest to więc podział, z którym nauczyciel klas 4-6 prawdopodobnie spotyka się po raz pierwszy. Przyzwyczajenie się do podziału w takim kształcie, a następnie stosowanie go np. przy planowaniu zajęć lekcyjnych, jest szczególnie istotne z uwagi na fakt planowanego na rok

2014/2015 wprowadzenia egzaminu końcowego z języka obcego pod koniec II-ego etapu edukacyjnego.

Znajomość wymagań na kolejnym etapie edukacyjnym może być jednak niewystarczająca do zapewnienia ciągłości nauki języka obcego. Zgodnie z wytycznymi nowej podstawy programowej, nauka przedmiotów, w tym języków obcych, ma przyjąć charakter bardziej ciągły od dotychczasowego, co oczywiście nie oznacza odejścia od idei prezentacji materiałów nauczania w sposób spiralny. Istota tkwi natomiast w większym niż dotąd poziomie świadomości nauczyciela odnośnie przewidywanego poziomu znajomości języka angielskiego ucznia po ukończeniu poprzednich etapów edukacyjnych. Dlatego też, oprócz prognozowanych osiągnięć ucznia pod koniec klasy 6, warto wiedzieć, z jakim zasobem umiejętności trzecioklasista wchodzi w II etap edukacyjny. Poniższa tabela przedstawia wymagania szczegółowe pod koniec edukacji wczesnoszkolnej, w klasach 1-3, stanowiące punkt wyjścia w klasie 4.

Uczeń kończący klasę 3:

- 1) wie, że ludzie posługują się różnymi językami i że chcąc się z nimi porozumieć, trzeba nauczyć się ich języka (motywacja do nauki języka obcego);
- 2) reaguje werbalnie i niewerbalnie na proste polecenia nauczyciela;
- 3) rozumie wypowiedzi ze słuchu:
 - a. rozróżnia znaczenie wyrazów o podobnym brzmieniu,
 - b. rozpoznaje zwroty stosowane na co dzień i potrafi się nimi posługiwać,
 - c. rozumie ogólny sens krótkich opowiadań i baśni przedstawianych także za pomocą obrazów, gestów,
 - d. rozumie sens prostych dialogów w historyjkach obrazkowych (także w nagraniach audio i video);
- 4) czyta ze zrozumieniem wyrazy i proste zdania;
- 5) zadaje pytania i udziela odpowiedzi w ramach wyuczonych zwrotów, recytuje wiersze, rymowanki i śpiewa piosenki, nazywa obiekty z otoczenia i opisuje je, bierze udział w mini przedstawieniach teatralnych;
- 6) przepisuje wyrazy i zdania;
- 7) w nauce języka obcego nowożytnego potrafi korzystać ze słowników obrazkowych, książeczek, środków multimedialnych;
- 8) współpracuje z rówieśnikami w trakcie nauki.

Nauka języka angielskiego w szkole podstawowej nie jest jednak celem samym w sobie. Wraz z nauką słówek, konstrukcji gramatycznych czy zwrotów, nauczyciel języka angielskiego powinien wspierać ogólny rozwój uczniów i rozwijać w nich umiejętności pozajęzykowe, które z pewnością okażą się pomocne również w nauce języka angielskiego. Jedną z nich jest umiejętność **samodzielnego uczenia się**: wyszukiwanie i korzystanie z rozmaitych źródeł informacji (np. z encyklopedii, mediów), a także wykorzystywanie technik samodzielnej pracy na językiem, np.: korzystanie ze słownika, prowadzenie notatek czy stosowanie mnemotechnik, tj. sposobów zapamiętywania nowych wyrazów. Ważne jest

zapoznanie uczniów z różnymi pomocnymi w nauce języka **strategiami**, takimi jak domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznane słowa, czy zastąpienie zapomnianego lub nieznanego uczniowi słowa innym wyrazem.

Należy też zachęcać uczniów do dokonywania **samooceny** (np. przy użyciu portfolio językowego lub podrozdziałów *Review* w podręcznikach *Hot Spot*), tak aby mieli świadomość postępu, jaki robią w nauce języka angielskiego, a także poznali swoje słabe strony, które muszą udoskonalić. Wreszcie, wskazane jest zachęcanie uczniów do refleksji nad procesem nauki języka – odkrycie swojego stylu uczenia się i umiejętnego dostosowania sposobów pracy z językiem do konkretnych predyspozycji, potrzeb i możliwości danego ucznia. Nauczyciel powinien pomóc uczniom zidentyfikować zmysły, które w największym stopniu stymulują przyswajanie przez nich wiedzy i pomóc im rozwijać w szczególności te, które wpłyną korzystnie na efektywność uczenia się. Wśród uczniów statystycznie przeważają *wzrokowcy*, którzy najlepiej zapamiętują to, co widzą; wielu jest *kinestetyków*, którzy uczą się poprzez aktywne uczestniczenie w różnych czynnościach. Znaczącą grupę stanowią także *słuchowcy*, którzy uczą się słuchając, innych lub samych siebie, i dyskutując z innymi, a także *dotykowcy*, którzy łączą proces poznawczy ze zmysłem dotyku i emocjami. Warto zatem raz jeszcze podkreślić rolę **indywidualizacji** procesu nauczania – to niezwykle ważne, aby zajęcia umożliwiały każdemu uczniowi pogłębianie swojej wiedzy i rozwijanie umiejętności w sposób dla niego optymalny.

III. TREŚCI NAUCZANIA - PRZEWIDYWANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Przedstawione w niniejszym programie treści nauczania uwzględniają wszystkie wymagania opisane w nowej podstawie programowej. Nie są one oparte na konkretnym podręczniku, choć proponujemy korzystanie kursu *Hot Spot*.

Zgodnie z założeniem reformy systemu oświaty, od roku szkolnego 2009/2010 nauka języka angielskiego na II etapie edukacyjnym **może** (w zależności od decyzji dyrektora szkoły danej szkoły) odbywać się w grupach językowych o zróżnicowanym poziomie zaawansowania, których podział nie jest tożsamy z podziałem na oddziały klasowe. Wynika to z jednego z założeń wprowadzonej reformy, według której „*każdy uczeń przechodzący na kolejny etap edukacyjny powinien mieć możliwość kontynuacji nauki wybranego języka na wcześniejszym etapie oraz powinien uczyć się w grupie osób reprezentujących zbliżony poziom*”. Niestety spełnienie tych założeń pociąga za sobą konieczne zmiany organizacyjne. Najlepszym rozwiązaniem jest wyłączenie zajęć językowych z typowego systemu klasowo-lekcyjnego i przydzielanie uczniów do grupy językowej niezależnie od przydziału do klasy. Możliwy jest zatem podział np. czterech klas na sześć grup, lub dwóch klas na cztery grupy. Wprowadzenie takiego podziału może okazać się kłopotliwe, jednakże takie rozwiązanie umożliwia obniżenie liczebności grup, co bezpośrednio wpływa na efektywność procesu nauczania.

Ponadto, nie jest ściśle określona liczba godzin przeznaczona na naukę języka angielskiego w danej grupie w roku szkolnym - decyzję o przydziale godzin podejmuje w danej szkole dyrektor. W wyniku takiego rozwiązania nie jest możliwe uniwersalne i równomierne rozłożenie treści nauczania na poszczególne lata nauki w klasach 4., 5. i 6. Można natomiast przedstawić wymagania, jakie powinien spełnić przeciętny uczeń na zakończenie nauki języka angielskiego w szkole podstawowej – zakres wiedzy i umiejętności, które powinny być rozwijane przez trzy lata. Dlatego też, przedstawiony poniżej wariant programu nauczania przeznaczony jest na cały etap edukacyjny i zawiera materiał całej serii podręczników *Hot Spot*. Szczegółowy podział treści nauczania na jednostki lekcyjne zawierają dołączone do kursu rozkłady materiału, dostępne na stronie internetowej www.macmillan.pl.

Należy jednocześnie pamiętać, że do roku szkolnego 2012/2013 szkoła **nie ma** obowiązku przyjmowania nowej podstawy programowej, a zatem możliwe jest kontynuowanie pracy z uczniami na dotychczasowych zasadach, także przy wykorzystaniu niniejszego programu, po uprzednim zatwierdzeniu go przez dyrektora szkoły, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej.

SŁOWNICTWO	GRAMATYKA	FUNKCJE JĘZYKOWE
<p>Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych) w zakresie następujących tematów:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) człowiek (dane personalne, wygląd zewnętrzny, uczucia i emocje, zainteresowania); 2) dom (miejsce zamieszkania, opis domu, pomieszczeń i ich wyposażenia); 3) szkoła (przedmioty nauczania, przybory szkolne); 4) praca (popularne zawody); 5) życie rodzinne i towarzyskie (członkowie rodziny, koledzy, przyjaciele, czynności życia codziennego, formy spędzania czasu wolnego); 6) żywienie (artykuły spożywcze, posiłki); 7) zakupy i usługi (rodzaje sklepów, towary, sprzedawanie i kupowanie); 8) podróżowanie i turystyka (środki transportu, kierunki świata); 9) kultura (święta, obrzędy); 10) sport (popularne dyscypliny sportu, sprzęt sportowy); 11) zdrowie (samopoczucie, higiena codzienna); 12) świat przyrody (pogoda, rośliny i zwierzęta, krajobraz). 	<p>Uczeń opanował bardzo podstawowe struktury gramatyczne i stosuje je w typowych kontekstach sytuacyjnych.</p> <p>Czasy i konstrukcje zdaniowe</p> <ul style="list-style-type: none"> • odmiana czasownika <i>to be</i> • konstrukcja <i>there is/there are (not)</i> • tryb rozkazujący • czasownik <i>have got</i> • czasownik <i>have to</i> • konstrukcja <i>like/don't like/love/hate/ + gerund</i> • konstrukcja <i>would like + bezokolicznik</i> • konstrukcja <i>how about + gerund</i> • konstrukcja <i>Let's + bezokolicznik</i> • czasowniki modalne: <i>can/can't, must/mustn't, should/shouldn't/ may</i> • <i>Present simple</i> – czynności trwające stale lub powtarzające się • <i>Present continuous</i> – czynności odbywające się w chwili mówienia • <i>Past simple</i> (czasownik <i>to be</i>, czasowniki regularne i nieregularne) – czynności, które wydarzyły się w określonym momencie w przeszłości • <i>Past continuous</i> – czynności, które trwały w przeszłości przez pewien czas lub trwały w chwili, gdy wydarzyło się coś innego • <i>Present perfect</i> – opisywanie doświadczeń (z użyciem słów <i>ever</i> i <i>never</i>) i czynności, które wydarzyły się przed chwilą (z użyciem słowa <i>just</i>) oraz określanie długości trwania czynności lub stanu (użycie słówek <i>for</i> i <i>since</i>) • <i>Future Simple</i> – przewidywanie, spontaniczne decyzje • konstrukcja <i>to be + going to</i> – plany i zamiary • zdania warunkowe typu I • konstrukcja <i>there was/there were (not)</i> <p>Rzeczowniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • liczba mnoga rzeczowników regularnych 	<p>Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (zwrotów i wyrażeń), które realizują różnorodne funkcje językowe.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przywitanie się i pożegnanie • Przedstawianie siebie, znajomych i członków rodziny • Podawanie danych osobowych – adresu, wieku, daty urodzenia, numeru telefonu itp. • Opisywanie wyglądu zewnętrznego osób • Opisywanie relacji rodzinnych • Opisywanie ubioru, akcesoriów, fryzur • Opisywanie przedmiotów • Opisywanie zawodów • Opisywanie ilości • Dodawanie i odejmowanie liczb do 100 • Określanie kolorów • Określanie położenia przedmiotów • Opisywanie sportów • Opisywanie chorób i dolegliwości • Opisywanie uczuć • Opisywanie zainteresowań i hobby • Opisywanie umiejętności i zdolności • Wyrażanie stanu posiadania • Wyrażanie upodobań • Wydawanie poleceń i reagowanie na nie • Wyrażanie prośb, podziękowań i przeprosin • Wyrażanie preferencji • Wyrażanie chęci wykonania danej czynności • Formułowanie reguł i zasad

	<ul style="list-style-type: none"> • liczba mnoga wybranych rzeczowników nieregularnych • rzeczowniki policzalne i niepoliczalne • forma dzierżawcza rzeczownika (dopełniacz saksoński) <p>Przedimki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedimek nieokreślony <i>a/an</i> • przedimek określony <i>the</i> • przedimek zerowy (brak przedimka) • określniki <i>some, any, many, much, a lot of</i> • określniki <i>too much/many, enough</i> z rzeczownikiem i przymiotnikiem <p>Zaimki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • osobowe (<i>I, you, he, she, it, we, they</i>) • wskazujące (<i>this, these, that, those</i>) • pytające (<i>where, what, how, who, when</i>) • dzierżawcze (<i>mine, yours, his, hers, its, ours, theirs</i>) • dopełnieniowe (<i>me, you, him, her, it, us, them</i>) <p>Przymiotniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dzierżawcze (<i>my, your, his, her, its, our, their</i>) • stopniowanie przymiotników jedno i wielosylabowych (regularne i niektóre formy nieregularne) <p>Przysłówki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • częstotliwości (<i>always, usually, often, sometimes, never</i>) • czasu przeszłego (<i>last week, last night, yesterday, etc</i>) • czasu przyszłego (<i>next year, next weekend, tomorrow</i>) • stopnia (<i>very</i>) • miejsca (<i>here, there</i>) • sposobu (<i>slowly, happily</i>) <p>Spojniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>and, but, or</i> • <i>next, then</i> • <i>because, so</i> • <i>if</i> • <i>when</i> 	<p>postępowania</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opisywanie obowiązków szkolnych i domowych • Pytanie o pozwolenie, udzielanie zgody, odmawianie • Wyrażanie propozycji • Wyrażanie zakazu i nakazu • Udzielanie porad • Literowanie wyrazów • Opisywanie planów wakacyjnych, weekendowych, itp. • Opisywanie kontynentów, krajów, miast i swojego miejsca zamieszkania • Opisywanie klimatu, pór roku, pogody i zjawisk atmosferycznych • Opisywanie budynków, pomieszczeń i elementów wyposażenia mieszkania • Kupowanie i sprzedawanie, pytanie o cenę artykułów i jej podawanie • Rozmawianie o dobrych nawykach żywieniowych • Porównywanie ludzi, zwierząt i przedmiotów • Opisywanie warzyw, owoców, artykułów żywnościowych • Podawanie przepisów kulinarnych • Opisywanie cech, zwyczajów i umiejętności zwierząt • Formułowanie krótkich listów i wiadomości SMS • Opisywanie materiałów, z których są zrobione przedmioty codziennego użytku • Wyrażanie opinii na temat osób, przedmiotów i zajęć • Porównywanie stylów życia i zainteresowań • Nazywanie uroczystości, świąt
--	--	--

	<p>Przyimki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w okolicznikach miejsca (<i>in, on, next to, behind, into, etc</i>) • w okolicznikach czasu (<i>at, to, past, in</i>) <p>Liczebniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • główne • porządkowe (<i>first, second, third, fourth, itd.</i>) 	<p>i opisywanie tradycyjnych zwyczajów</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opisywanie czynności dnia powszedniego • Opisywanie form spędzania czasu wolnego • Określanie częstotliwości zdarzeń i czynności • Posługiwanie się zegarem • Podawanie dni tygodnia i miesięcy • Wskazywanie drogi • Opisywanie przedmiotów szkolnych i planu zajęć • Opisywanie czynności trwających w chwili obecnej • Opisywanie zakończonych czynności i zdarzeń przeszłych • Opisywanie czynności trwających w danej chwili w przeszłości • Opisywanie czynności i zdarzeń zakończonych przed chwilą – relacjonowanie wiadomości z ostatniej chwili • Opisywanie doświadczeń z życia • Wyrażanie planów, intencji, przewidywań • Opisywanie przebiegu procesów
--	---	--

ROZUMIENIE	TWORZENIE	REAGOWANIE	PRZETWARZANIE
<p><u>Rozumienie ze słuchu</u></p> <p>Uczeń rozumie ze słuchu bardzo proste, krótkie wypowiedzi artykułowane powoli i wyraźnie, w standardowej odmianie języka:</p> <p>1) reaguje na polecenia; 2) rozumie znaczenie zwrotów dnia codziennego adresowanych do uczniów; 3) rozumie ogólny sens prostego tekstu;</p>	<p><u>Tworzenie wypowiedzi ustnej</u></p> <p>Uczeń tworzy kilkudzaniowe wypowiedzi ustne według wzoru:</p> <p>1) opisuje ludzi, przedmioty i miejsca; 2) opowiada o czynnościach życia codziennego; 3) przedstawia swoje upodobania i uczucia</p>	<p><u>Reagowanie ustnie</u></p> <p>Uczeń reaguje ustnie w prostych sytuacjach dnia codziennego:</p> <p>1) przedstawia siebie i członków swojej rodziny; 2) podaje swój wiek i miejsce zamieszkania; 3) podaje swoje upodobania; 4) mówi, co posiada i co potrafi robić; 5) prosi o informacje; 6) wyraża swoje; 7) wyraża prośby</p>	<p>Uczeń przetwarza tekst:</p> <p>1) przekazuje ustnie informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego; 2) zapisuje informacje uzyskane z tekstu słuchanego lub czytanego.</p>

<p>4) wyszukuje proste informacje w tekście słuchanym; 5) rozumie intencje rozmówców (np. podawanie informacji, wyrażanie prośby, zgody lub braku zgody, żartowanie); 6) rozpoznaje rodzaje sytuacji komunikacyjnych (np. u lekarza, w sklepie, na dworcu, w szkole).</p> <p><u>Rozumienie tekstu czytanego</u></p> <p>Uczeń rozumie krótkie, proste kilkudzaniowe wypowiedzi pisemne (np. napisy informacyjne, listy, jadłospisy, plany lekcyjne i proste teksty narracyjne):</p> <p>1) rozumie ogólny sens tekstu; 2) wyszukuje proste informacje szczegółowe w tekście; 3) rozpoznaje różne rodzaje tekstów, np. list prywatny, e-mail, SMS, opowiadanie, zaproszenie, kartka pocztowa.</p>	<p><u>Tworzenie wypowiedzi pisemnej</u></p> <p>Uczeń tworzy kilkudzaniowe wypowiedzi pisemne według wzoru:</p> <p>1) opisuje ludzi, przedmioty i miejsca; 2) opowiada o czynnościach życia codziennego; 3) przedstawia swoje upodobania i uczucia.</p>	<p>i podziękowania.</p> <p><u>Reagowanie pisemnie</u></p> <p>Uczeń reaguje w formie prostego tekstu pisanego w prostych sytuacjach życia codziennego:</p> <p>1) udziela podstawowych informacji na swój temat; 2) wyraża podziękowania.</p>	
---	---	--	--

Powyższy rozkład treści nauczania należy traktować elastycznie, pamiętając o spiralności nauczania (poszczególne elementy z pewnością będą powtarzane i rozszerzane w kolejnych latach nauki), a także, przede wszystkim, o dostosowaniu programu do potrzeb, możliwości i umiejętności uczniów w danej grupie.

W celu realizacji przedstawionych powyżej założeń programowych proponujemy pracę z kursem *Hot Spot* – serią trzech podręczników, o rosnącym poziomie zaawansowania: od początkującego (A1) do średnio zaawansowanego (B1). Kurs umożliwi dostosowanie wymagań programowych do poziomu zaawansowania, jak również do potrzeb i możliwości danej klasy. W każdej szkole, po zasięgnięciu opinii nauczycieli anglistów, dyrektor podejmie decyzję o podziale uczniów klas 4. na grupy oraz określi ich liczbę. Wówczas nauczyciele zdecydują, np. na podstawie wyników testu poziomującego, o zróżnicowaniu wymagań wobec każdej grupy. W niniejszym programie przedstawiamy propozycję podziału uczniów klas 4. na dwie grupy o różnym poziomie zaawansowania.

Przy takim założeniu, nauczyciel ma możliwość rozpoczęcia pracy z podręcznikiem *Hot Spot 1* albo od części wprowadzającej *Welcome* (przeznaczonej głównie dla osób początkujących) albo od *Module 1* – części, która wymaga od uczniów podstawowej znajomości słownictwa i zwrotów. Rozdział *Welcome* może również pełnić funkcję poziomującą, dzięki której nauczycielowi będzie łatwiej dokonać podziału na grupy zaawansowania. W tym celu można na jednej z pierwszych lekcji w klasie 4.:

- poprosić uczniów o samodzielne wykonanie lekcji powtórzeniowej – *Review* dla rozdziału *Welcome*,
- przeprowadzić test *Welcome Module* i dokonać podziału na podstawie uzyskanej punktacji.

Rozdział *Welcome* ma na celu łagodne wprowadzenie lub przypomnienie materiału w poniższym zakresie:

WELCOME MODULE			
Funkcje	Słownictwo	Gramatyka	Umiejętności
<ul style="list-style-type: none"> • Przedstawianie się • Podawanie danych personalnych • Powitania i pożegnania • Identyfikacja i lokalizacja przedmiotu • Literowanie imion • Podawanie wieku innych osób • Identyfikowanie przedmiotów z otoczenia • Wyrażanie prośby i podziękowania – dialog w sklepie • Pytanie o informację – kolory 	<p>SZKOŁA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wyposażenie klasy • Liczebniki 1-10 • Alfabet <p>ŻYWIENIE / ZAKUPY I USŁUGI / SZKOŁA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jedzenie • Przybory szkolne • Sprzedawanie i kupowanie • Kolory 	<ul style="list-style-type: none"> • Czasownik <i>to be</i> – <i>is</i> w formie pełnej i skróconej • Zaimki osobowe: <i>it, he, she</i> • Zaimki dzierżawcze: <i>my, your</i> • Zaimki wskazujące: <i>this, that, these, those</i> • Przedimki nieokreślone: <i>a/an</i> • Liczba pojedyncza i mnoga rzeczowników 	<p>Czytanie i słuchanie dialogu w celu zrozumienia ogólnego sensu i utrwalenia zwrotów: <i>name's, What's, it's</i></p> <p>Mówienie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zadawanie pytań i udzielanie odpowiedzi z zastosowaniem konstrukcji <i>What's this? What's that? What are these? What are those?</i> • podawanie danych personalnych (imię, nazwisko, wiek, numer telefonu), alfabetu i liczebników <p>Reagowanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawianie siebie • podawanie swojego wieku • wyrażanie prośby i podziękowania • pytanie o informację (kolory) • wyrażanie prośby i podziękowania (robienie zakupów) <p>Utrwalenie środków fonetycznych: dźwięki: /z/, /s/, /iz/ - liczba mnoga rzeczowników</p>
<p><i>Review</i></p> <p><i>Welcome module test</i></p>			

Uczniowie, dla których *Review* lub *Welcome Module Test* okażą się za trudne, powinny rozpocząć naukę w grupie początkującej (Grupa I). Pozostałe dzieci (Grupa II) mogą opuścić ten rozdział i zacząć naukę bezpośrednio od *Module 1*. Jest całkiem naturalne, że praca z grupą II będzie przebiegać szybciej, co może doprowadzić do sytuacji, w której możliwe będzie rozpoczęcie pracy z kolejną częścią podręcznika jeszcze przez zakończeniem roku szkolnego. W takiej wypadku, nauczyciel zdecyduje, czy uczniowie rozpoczną kolejną część podręcznika, czy przystąpią do utrwalania zdobytych umiejętności z wykorzystaniem licznych materiałów dodatkowych. Wskazane jest zatem ciągle monitorowanie postępów uczniów, aby jak najlepiej rozplanować naukę na trzy lata. Przy równym rozkładzie godzin w poszczególnych klasach, przydział podręczników do poszczególnych klas, wygląda następująco:

	Grupa I	Grupa II
klasa 4.	<i>Welcome Module</i> <i>HOT SPOT 1</i>	<i>Welcome Module</i> <i>HOT SPOT 1</i>
klasa 5.	<i>HOT SPOT 2</i>	<i>HOT SPOT 2</i>
klasa 6.	<i>HOT SPOT 3</i>	<i>HOT SPOT 3</i>
klasy 4-6	Materiały <u>utrwalające</u>	Materiały <u>dodatkowe</u> i utrwalające (np. <i>Teacher's Book, Macmillan Readers</i>)

Grupa I to uczniowie, którzy albo kontynuują naukę języka rozpoczętą w klasach 1-3 szkoły podstawowej, ale ich wiedza i umiejętności są na relatywnie niskim poziomie zaawansowania (poziom Starter/false beginner), albo dopiero rozpoczynają naukę języka angielskiego. W grupie tej należy zastosować dość wolne tempo nauki, przywiązując wagę do utrwalania i stopniowego rozbudowywania wiedzy uczniów oraz częstego powtarzania materiału.

Grupa II to uczniowie, którzy kontynuują naukę języka angielskiego rozpoczętą w klasach 1-3, a stopień opanowania przez nich materiału dla etapu wczesnoszkolnego można opisać jako dobry lub bardzo dobry. Są to uczniowie, którzy osiągnęli już pewien stabilny stopień znajomości języka angielskiego i praca z nimi będzie prawdopodobnie przebiegać w szybszym tempie. Dlatego też zaleca się, w miarę możliwości, szybkie dojście do trzeciej części trzeciej (*Hot Spot 3*), tak aby mieć swobodę czasową na prezentację trudniejszego materiału. W zależności od tempa pracy, nauczyciel może odpowiednio urozmaicić lekcje, wykorzystując liczne materiały dodatkowe, dostępne w książce nauczyciela i na stronie internetowej wraz z pozostałymi publikacjami wydawnictwa Macmillan, m.in.:

- *500 Primary Classroom Activities*
- Macmillan Readers
- *Language Games CD-ROM*
- *Elementary Language Practice*

- *Macmillan English Grammar in Context*
- *Macmillan Topics (People, Places, Animals, Sports, Environment, Festivals)*

Realizacja przedstawionych powyżej założeń programowych jest również możliwa z wykorzystaniem kursu **Superkids**. Seria ta składa się z 4 poziomów i może być stosowana w różnych grupach zaawansowania. Można zatem podzielić uczniów klasy 4. przykładowo na trzy grupy i zróżnicować wykorzystywane podręczniki wiodące w kolejnych latach nauki. Poziom wyjściowy dla obu kursów **Hot Spot** i **Superkids** jest bardzo zbliżony i odpowiada poziomowi **B1**.

Wreszcie, nauczyciele w danej szkole podstawowej mogą zdecydować się na pracę z różnymi podręcznikami w poszczególnych grupach i przykładowo rozpocząć w grupie I-ej naukę z *Superkids Starter* a w grupie II-ej z *Hot Spot 1*. Wybór kursu należy uzależnić od potrzeb i możliwości danej grupy uczniów; podobnie tempo realizacji materiału podręcznika trudno oszacować – zależnie od umiejętności i zaangażowania uczniów materiał danego podręcznika wystarczy na 2 albo 3 semestry. Mamy nadzieję, że bogata oferta podręczników wydawnictwa Macmillan pozwoli nauczycielowi wybrać tryb nauki najlepszy dla danej grupy uczniów.

IV. REALIZACJA PROGRAMU

A. Metody

Uczeń jest podmiotem procesu nauczania. Każdy ‘podmiot’ jest inny – uczniowie różnią się między sobą zdolnościami, umiejętnościami, zainteresowaniami, motywacją do nauki i preferowanymi stylami uczenia się. Ucząc się, wykorzystują różne strategie, techniki, a przede wszystkim różne zmysły, które dominują w procesie przyswajania wiedzy. Stąd, w jednej klasie znajdują się wzrokowcy (którzy najlepiej zapamiętują to, co zobaczą), słuchowcy (którzy najskuteczniej uczą się słuchając) i kinestetycy (którzy muszą w proces uczenia się zaangażować wszelkiego rodzaju ruch). Nauczyciel staje zatem przed niezwykle trudnym zadaniem. Powinien starać się wspierać każdego ucznia, próbując dostosować pracę na lekcjach języka angielskiego tak, aby każdy uczeń mógł znaleźć w lekcji coś dla siebie.

Bardziej ambitny powinien mieć możliwość realizowania swoich aspiracji, słabszy zaś powinien móc przyswajać wiedzę i rozwijać umiejętności adekwatnie do indywidualnych potrzeb i możliwości.

Z powyższego założenia wynika **podejście eklektyczne** do nauczania języka obcego, dopuszczające różnorodność metod i technik w celu najskuteczniejszego osiągnięcia pożądanego celu. I tak, choć główny nacisk położony zostanie na metodę komunikacyjną, należy również uwzględnić wykorzystanie na lekcjach tak przydatnych metod jak metoda audiolingwalna czy metoda dramy.

Ogólna koncepcja nauczania języków obcych zakłada obecnie **humanistyczne** podejście do ucznia, traktowanie go w sposób holistyczny i uwzględnianie jego indywidualnych potrzeb, osobowości, uczuć i emocji. U podstaw tego podejścia leżą takie zasady jak:

- rozwijanie i wzmocnianie w uczniach poczucia godności, wartości i wiary we własne możliwości;
- rozwijanie świadomości własnego procesu uczenia się języka obcego;
- zachęcanie uczniów do rozwijania umiejętności samooceny;
- zachęcanie uczniów do twórczego podejścia do nauki;
- pozostawianie im wyboru odnośnie treści nauczania, form kontroli bieżącej i okresowej, a także rodzajów zadań domowych;
- poruszanie na lekcjach tematów istotnych i ciekawych dla uczniów.

Jeśli chodzi o metody nauczania, jako wiodącą proponujemy metodę **komunikacyjną**, mającą postać silnie eklektyczną – łączy ona w sobie wiele cech metod konwencjonalnych i niekonwencjonalnych oraz wykorzystuje w obrębie swojej koncepcji metodycznej liczne techniki wypracowane przez wcześniejsze metody.

Podejście komunikacyjne skupia uwagę na umiejętności komunikowania się w języku obcym. Celem nauki jest osiągnięcie kompetencji komunikacyjnej rozumianej jako umiejętność efektywnego porozumiewania się w sposób odpowiadający danej sytuacji. Bycie komunikatywnym obejmuje rozumienie i tworzenie wypowiedzi, przekazywanie informacji, a także bycie zrozumiałym dla innych. W omawianym podejściu większą uwagę zwraca się zatem na komunikatywność i zrozumiałość wypowiedzi niż na poprawność językową. Ćwiczenia na lekcjach języka angielskiego powinny być zorientowane na mówienie, porozumiewanie się. Powinny swoją tematyką i formą wymagać od uczniów kreatywności i spontaniczności, a także zachęcać do częstego wykorzystywania języka. Wiele zadań na lekcji powinno odbywać się w parach i grupach, tak aby stwarzać jak najwięcej sposobności do porozumiewania się w języku angielskim. Aby komunikacja była efektywna, uczniowie muszą jednak doskonalić nie tylko umiejętność mówienia, ale także słuchania, pisanie i czytania – aby mogli właściwie zareagować w danej sytuacji. Ponadto, skuteczna komunikacja wymaga zastosowania właściwych narzędzi językowych. W tym celu uczeń musi opanować pewien zasób słownictwa, poznać formy gramatyczne danego języka, a także

funkcje wypowiedzi oraz ich wzajemne zależności. Nie można więc pominąć nauczania gramatyki i słownictwa. Te aspekty języka należy wkomponować w plan zajęć, tak aby przedstawić uczniom zastosowanie danej struktury i umożliwić wykorzystanie nowych narzędzi językowych w sytuacji komunikacyjnej.

Zanim jednak uczniowie będą w stanie poprawnie zastosować nową strukturę, należy umożliwić im pewną ilość ćwiczeń. Skuteczne są techniki zaczerpnięte z **metody audiolingwalnej**, takie jak dryl językowy (*drilling*), czyli wielokrotne powtarzanie zwrotów, struktur i słownictwa. Pomoże to uczniom przećwiczyć i dzięki temu lepiej zapamiętać nowo poznane struktury i wyrażenia. Należy jednak pamiętać, że w metodzie komunikacyjnej błędy językowe traktowane są jako naturalny element procesu uczenia się - w myśl zasady „kto nie próbuje, to się nie nauczy!”. Zakłada się, że błędy będą stopniowo eliminowane w dalszym procesie nauczania i uczenia się, wraz z naturalnym rozwojem sprawności językowych.

Skutecznym sposobem zachęcania uczniów do komunikacji jest kreowanie sytuacji, które zachęcą uczniów do porozumiewania się języku angielskim. Uczniowie muszą widzieć konkretny cel zastosowania języka obcego. Oprócz powszechnie stosowanych zadań opartych na lukach informacyjnych (*‘information gap activities’*), bardzo dobre efekty w nauczaniu języków obcych przynosi **metoda dramy**. Dzięki ćwiczeniom teatralnym uczniowie czynnie, twórczo i celowo operują językiem podczas odgrywania scenek, a także uczą się stosować właściwą intonację i tempo wypowiedzi, mimikę i gesty.

Eklektyzm w metodyce nauczania języków obcych pozwala na dobieranie metody do wymagań ćwiczonej sytuacji, potrzeb, umiejętności i możliwości uczniów. Ważne, aby aktywizowały uczniów do pracy, a temu służą odpowiednio dobrane techniki i formy pracy.

B. Formy pracy

W celu urozmaicenia lekcji, zaleca się stosowanie odpowiednio zróżnicowanych form pracy, zbalansowanych i dostosowanych do nauczanego materiału. Mogą to być:

- praca z całą klasą (*lockstep*);
- praca indywidualna (kierowana przez nauczyciela lub samodzielna);
- praca indywidualna przechodząca w pracę w grupie (metoda kuli śnieżnej);
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca projektowa indywidualna i grupowa (wykonywana w szkole lub w domu).

W przypadku formy frontальной (*lockstep*) istnieje minimum komunikacji językowej wśród uczniów – jest to głównie prezentacja nauczycielska. Z tego względu powinna ona stanowić jak najmniejszy fragment lekcji. Z punktu widzenia komunikacji najbardziej wartościową formą pracy jest praca w parach, grupie (również przy projektach), gdzie poszerza się repertuar interakcji, a uczniowie nabierają odwagi w prowadzeniu dialogu oraz konfrontowaniu swoich możliwości językowych. Niestety praca w grupach wiąże się ze

zmniejszeniem dyscypliny klasowej, zatem nauczyciel powinien ustalić z uczniami reguły obowiązujące podczas ćwiczeń komunikacyjnych.

Choć praca w grupach, z uwagi na zmniejszoną kontrolę nauczyciela, niesie ze sobą ryzyko, że niektórzy uczniowie nie będą się przykładać do zadań, warto pamiętać, że dzięki pracom grupowym uczeń:

- kształtuje umiejętność właściwego włączania się do rozmowy i kończenia jej;
- kształtuje umiejętność współpracy, prezentowania i bronięcia własnego stanowiska;
- odnajduje się w konkretnej roli w grupie;
- negocjuje, dyskutuje, przyjmując rolę mediatora;
- kształci empatię oraz role prospołeczne;
- uczy się prosić o pomoc i ją przyjmować;
- stale sprawdza poziom komunikatywności swoich wypowiedzi;
- może dostrzegać i oceniać błędy innych.

Przystawienie się na pracę w grupach jako główną formę prowadzenia zajęć z języka angielskiego wymaga od nauczyciela prób i praktyki. W celu zachęcenia do interakcji słownych należy tak zorganizować przestrzeń w klasie, aby uczniowie mogli faktycznie siedzieć w grupie i widzieć twarze wszystkich kolegów, z którymi mają współpracować.

Jednocześnie nie można zapominać, że niektórzy uczniowie wolą pracować samodzielnie. Przyczyną takiego zachowania może być opóźniona gotowość do komunikacji w języku obcym lub powody niemające związku z danym przedmiotem, np. złe samopoczucie, nieśmiałość. Należy uszanować brak komunikatywności u ucznia i nie zmuszać go za wszelką cenę do współpracy z kolegami, gdyż w przeciwnym wypadku istnieje niebezpieczeństwo pogłębienia zahamowań. Nauczyciel powinien jednak ściśle monitorować indywidualną pracę takiej osoby i traktować dany przypadek jako szansę praktykowania zindywidualizowanego podejścia do ucznia.

C. Techniki pracy

Zostaną one przedstawione w odniesieniu do poszczególnych sprawności językowych, gramatyki i słownictwa, choć w rzeczywistości żadna sprawność językowa nie występuje w odosobnieniu – zwykle jedna wynika z drugiej i łączy się z kolejną. Omówione zostaną też techniki samodzielnego uczenia się i techniki indywidualizacji pracy z uczniem.

1. Słuchanie

Jest to pierwsza sprawność, z jaką uczniowie stykają się przy nauce języka obcego, podobnie jak dzieci poznają język ojczysty. Należy pamiętać o tym, by wprowadzane na lekcji języka angielskiego treści były zawsze w rzeczywistym i czytelnym dla uczniów kontekście. Będzie nim rzeczywista sytuacja klasowa, ale też oglądany program telewizyjny,

program radiowy, nagranie na płycie CD, tekst czytany przez nauczyciela lub inną osobę znającą język angielski. Zrozumienie słyszanej wypowiedzi nie zawsze jest proste. Nawet znając słownictwo i różne struktury gramatyczne, uczniowie mają często problem ze zrozumieniem komunikatu. Przyczyną mogą być rozmaite czynniki zewnętrzne – hałas, szybkie tempo, niewyraźny sposób mówienia nadawcy komunikatu, bądź też przyczyny leżące po stronie ucznia – niewystarczająca znajomość języka, brak zainteresowania i koncentracji, lub też brak strategii odbioru tekstu słuchanego. Dlatego bardzo istotna jest pomoc uczniom w opanowaniu i rozwijaniu w szkole podstawowej różnorodnych strategii komunikacyjnych. Przede wszystkim:

- warto pokazać uczniom, że przydatne jest przewidywanie wypowiedzi – zwracając uwagę na tytuł nagrania, osoby w nim uczestniczące czy też sytuację, w której odbywa się rozmowa / wypowiedź;
- warto zwrócić uwagę uczniów na ilustracje znajdujące się koło zadania, dźwięki towarzyszące nagraniu – wszystko to pomoże im lepiej zrozumieć kontekst sytuacyjny;
- warto uświadomić im, że aby zrozumieć ogólny sens wypowiedzi, nie muszą znać znaczenia każdego słowa;
- należy zachęcić uczniów do wychwytywania ‘słów – kluczy’ (*key words*);
- należy zdefiniować zadanie przed wysłuchaniem tekstu, aby odpowiednio ukierunkować uwagę uczniów.

Warto też podkreślić przydatność podstawowych sformułowań związanych z pytaniem o znaczenie słów, prośbą o powtórzenie wypowiedzi, zapytania, jak dane słowo się pisze. Należy również podkreślić znaczenie pomocniczych komunikatów niewerbalnych, takich jak: mowa ciała (gesty, mimika), kontekst, ton wypowiedzi rozmówcy i inne okoliczności towarzyszące wypowiedzi.

Słuchanie może służyć określeniu głównej myśli tekstu lub wyszukiwaniu informacji szczegółowych. Do rozwijania i sprawdzania sprawności rozumienia ze słuchu wykorzystuje się takie techniki jak:

- technika wielokrotnego wyboru sprawdzającą zrozumienie ogólnego sensu wypowiedzi;
- technika *true / false* (prawda / fałsz), przy czym uczniowie powinni umieć uzasadnić swój wybór i w przypadku odpowiedzi fałszywej – podać poprawną;
- uzupełnianie brakujących informacji (tabela, formularz, ankieta do wypełnienia);
- dyktando (literowanie, dyktando wyrazowe, tekst);
- zaznaczanie rozpoznanego dźwięku;
- zaznaczanie słów-kluczy;
- wybieranie właściwego obrazka lub elementu na ilustracji;
- znajdowanie różnic pomiędzy obrazkami lub tekstami;
- dopasowywanie pytań do odpowiedzi;

- podawanie właściwej kolejności obrazków lub wydarzeń;
- identyfikowanie właściwego obrazka;
- wykonywanie czynności zgodnej z usłyszanym poleceniem (czyli zastosowanie metody *TPR – Total Physical Response*).

2. Mówienie

Sprawność mówienia rozwijana jest przez uczniów już od pierwszego kontaktu z językiem. Początkowo polega na powtarzaniu za modelem (jak w metodzie audiolingwalnej), potem stopniowo dochodzi do samodzielnych wypowiedzi. Mówienie jest ściśle związane ze słuchaniem i to na tych dwóch sprawnościach oparta jest komunikacja. Skuteczne opanowanie tej sprawności wymaga stworzenia rzeczywistych sytuacji do zastosowania wyuczonych struktur i słownictwa. Zgodnie z podejściem komunikacyjnym, nauczyciel powinien kreować na zajęciach sytuacje, w których uczniowie będą chcieli porozumiewać się w języku angielskim – czyli różnego rodzaju ćwiczenia z ‘luka informacyjną’, którą uczniowie uzupełniają poprzez wymianę stosownych informacji. W tym celu uczniowie muszą opanować słownictwo i różnorodne struktury gramatyczne, a także, przede wszystkim, rozmaite wyrażenia funkcjonalne. Niezbędne do skutecznej komunikacji są także różne strategie komunikacyjne, werbalne i niewerbalne. Spośród tych drugich, warto wspomnieć o interpretowaniu mowy ciała i tonu wypowiedzi.

Strategie werbalne to m.in.:

- parafrazowanie wypowiedzi;
- wykorzystanie synonimu lub sformułowania bliskoznacznego;
- opisanie, zdefiniowanie słowa, którego uczeń nie zna w języku angielskim;
- umiejętność proszenia o pomoc, objaśnienie czy powtarzanie;
- stosowanie słów o szerokim znaczeniu, np.: *thing, staff, make, do*.

Uczniom naturalnie najłatwiej korzystać z tych strategii komunikowania się, które oparte są na ich języku ojczystym (np.: *borrowings, foreignizing, coinage*). Rolą nauczyciela jest w takiej sytuacji uświadomienie nieskuteczności takich zabiegów w komunikacji z obcokrajowcami i promowanie strategii opartych wyłącznie na języku obcym.

Uczniowie będą się znacznie śmieiej wypowiadali, jeżeli już na samym początku nauki języka angielskiego uświadomimy im, że ważniejsze od idealnej poprawności językowej jest skuteczne przekazanie komunikatu (zgodnie z podejściem komunikacyjnym). Dopiero zapewniwszy uczniom takie poczucie bezpieczeństwa, możemy dążyć do doskonalenia poprawności językowej, właściwej wymowy i intonacji. Należy także pamiętać, aby większy nacisk na poprawność językową położyć w fazie prezentacji i ćwiczenia nowego materiału (*practice*), niż w fazie jego praktycznego wykorzystania (*production*). Uczniów należy zachęcić do mówienia poprzez właściwe przygotowanie ich do tego. Można to osiągnąć między innymi poprzez:

- poprzedzenie wypowiedzi podaniem „banku” potrzebnych słów i wyrażeń
- wspólne stworzenie „banku” słów i wyrażeń przy pomocy techniki burzy mózgów;
- zastosowanie wizualizacji;
- zebranie pomysłów w postaci „mapy mentalnej/leksykalnej”;
- wcześniejsze zapoznanie ich z tekstem pisany, na którym będą mogli oprzeć swoją wypowiedź;
- wcześniejsze wysłuchanie tekstu o tematyce zbliżonej do tematu przyszłej wypowiedzi ustnej;
- zaprezentowanie ilustracji podsuwających pomysły odnośnie treści wypowiedzi;
- wykorzystanie do wypowiedzi wypełnionych formularzy, tabel, wykresów i grafów;
- wykorzystanie do wypowiedzi gotowych fragmentów tekstu wcześniej przeczytanego i pociętego na akapity / zdania;
- nauczanie zwrotów związanych z inicjowaniem, podtrzymywaniem i kończeniem rozmowy;
- ustalenie z uczniami tematów lub sytuacji szczególnie im bliskich lub przydatnych w życiu codziennym.

Techniki stosowane przy doskonaleniu sprawności mówienia to:

- powtarzanie za wzorem (indywidualne i chóralne), szczególnie przydatne przy ćwiczeniu wymowy i intonacji (metoda audiolingwalna – *drilling*);
- budowanie dialogów w oparciu o wzór;
- układanie pytań do odpowiedzi;
- udzielanie odpowiedzi na pytania;
- omawianie różnic pomiędzy obrazkami lub tekstami;
- śpiewanie piosenek;
- recytowanie wyliczanek, wierszy (*tongue twisters, raps, jazz chants, poems*);
- udzielanie instrukcji lub wydawanie poleceń (TPR);
- spekulowanie na podstawie tytułu lub ilustracji;
- symulacja (odgrywanie ról w oparciu o podane informacje);
- technika dramy (inscenizowanie scenek, skeczy, adaptacji sztuk, itp.);
- opowiadanie historyjek w oparciu o bodźce wzrokowe (*storytelling*);
- zadania w parach oparte na luce informacyjnej – wymiana informacji na podstawie swojego zestawu, w celu skompletowania danych (oba zestawy uzupełniają się wzajemnie).

3. Czytanie

Z tą sprawnością językową uczniowie stykają się nie tylko w sytuacji klasowej, korzystając z tekstów w podręczniku i dodatkowych materiałów przygotowanych przez nauczyciela, ale również w swoim codziennym życiu. Rzeczywistą potrzebę czytania tekstów w języku angielskim nastoletni uczniowie odkrywają przy okazji buszowania po stronach internetowych, grając w gry komputerowe, w których polecenia są po angielsku, próbując zrozumieć różnego rodzaju instrukcje, napisy na tablicach informacyjnych czy billboardach, jak również teksty piosenek ulubionych zespołów. W miarę nabywania coraz większych kompetencji językowych, zaczną brać udział w internetowych czatach i forach dyskusyjnych, a nawet czytać książki i czasopisma dla młodzieży w języku angielskim. Podobnie jak w przypadku skutecznego słuchania czy mówienia, w celu efektywnego czytania ze zrozumieniem pomocne, a wręcz niezbędne, jest opanowanie rozmaitych strategii.

Uczniowie muszą wiedzieć jak zapytać o nieznane słowo lub wyrażenie, poprosić o pomoc, czy odwołać się do podobieństwa słów w innych znanych sobie językach. Muszą też być świadomi tego, że aby uchwycić ogólny sens przeczytanego tekstu, nie jest konieczna znajomość wszystkich słów, jakie się w nim pojawiają. Wiele można domyślić się z kontekstu, odwołując się do zdobytej wcześniej wiedzy na temat, o którym mowa w tekście, wykorzystując rysunki towarzyszące tekstowi, tytuł, podział na akapity i określając najważniejsze myśli w nich zawarte. Rolą nauczyciela jest nauczenie lub uświadomienie uczniom tych wszystkich strategii. Tylko wtedy będą w stanie czerpać z czytania prawdziwą przyjemność. Warto podkreślić, że aby uzyskać dobry rezultat wyznaczonych zadań, czytanie jednego tekstu należy co najmniej raz powtórzyć. Niezwykle pomocne w prawidłowym rozwiązywaniu ćwiczeń w zakresie czytania są pewne techniki analizy tekstu, jak *skimming* i *scanning*. Dobór techniki czytania zależy przede wszystkim od zadania, jakie uczeń ma do wykonania. W przypadku, gdy zależy nam na poznaniu ogólnego tematu danego tekstu, a szczegóły w nim zawarte odgrywają mniejszą rolę, posłużyć się warto techniką '*skimming*', polegającą na pobieżnym przejrzeniu tekstu. Jest to znacznie szybszy, trzy a nawet czterokrotnie, sposób czytania od tradycyjnej metody. Natomiast szukając konkretnych informacji w tekście, szczególnie przydatna jest metoda '*scanning*', która polega na odnajdywaniu kluczowych słów, liczb, dat itp. Warto też stosować obie techniki naprzemiennie. Na poziomie szkoły podstawowej bardzo ważne jest też promowanie czytania 'dla przyjemności', które również korzystnie wpływa na rozwój intelektualny ucznia.

Sprawność czytania potrzebna jest do zrozumienia informacji głównej bądź szczegółowej tekstu. Służy temu czytanie **ciche**. Czytanie **głośne** jest sprawnością angażującą słuch i służy zazwyczaj ćwiczeniu wymowy i intonacji. W każdej klasie mogą pojawić się uczniowie z różnymi dysfunkcjami (dyslektycznymi, logopedycznymi), zaległościami i problemami z nauką, dla których czytanie na głos przed innymi osobami jest przyczyną frustracji, upokorzenia i demotywacji. W takiej sytuacji należy rozważyć indywidualny tryb pracy danego ucznia w zakresie rozwijania umiejętności czytania.

Techniki przydatne w doskonaleniu sprawności czytania ze zrozumieniem to:

- przewidywanie treści tekstu na podstawie bodźców wizualnych lub słuchowych, tytułu tekstu, odniesienia do wiedzy ogólnej;
- czytanie dla ogólnego zrozumienia;
- ocena przeczytanych informacji techniką prawda / fałsz i poprawianie błędnych informacji;
- czytanie dla konkretnej informacji – zaznaczanie w tekście szukanych wyrazów lub informacji;
- wypełnianie luk niezbędnymi informacjami;
- uzupełnianie tabel szczegółowymi informacjami;
- dopasowywanie obrazka do tekstu / przeczytanej informacji;
- dopasowywanie tytułów do akapitów tekstu;
- wybieranie najlepszego tytułu tekstu spośród kilku podanych propozycji;
- ustawianie wydarzeń opisanych w tekście we właściwej kolejności;
- ustawianie szeregu ilustracji zgodnie z fabułą tekstu;
- test wyboru (wybieranie właściwej odpowiedzi do pytań związanych z tekstem);
- udzielanie odpowiedzi na pytania związane z tekstem;
- zaznaczanie danych z tekstów na diagramach, mapach, planach, rysunkach (np. trasa wycieczki);
- uporządkowanie podanych zdań lub akapitów tak, by stanowiły logiczną całość;
- uporządkowanie dialogu;
- rozdzielanie dwóch pomieszanych tekstów.

4. Pisanie

Z rzeczywistą potrzebą pisania uczniowie zetkną się zarówno w klasie, jak i w codziennym życiu pozaszkolnym, przy okazji korespondencji, kontaktowania się z cudzoziemcami za pomocą poczty elektronicznej, czy też w sposób tradycyjny (zdarza się to wśród młodzieży coraz rzadziej ale jednak!), pisząc notatki z rozmów telefonicznych, wysyłając pocztówki i kartki z życzeniami. Pretekstem do pisania jest zwykle bodziec wynikający z innej sprawności – słuchania, mówienia lub czytania, co znowu jest dowodem na to, że sprawności językowe nie występują w oderwaniu, ale nawzajem się uzupełniają. Jako przykład jednej z pierwszych, satysfakcjonujących uczniów prób pisania w języku angielskim może być wypełnienie formularza z danymi osobowymi. W sytuacjach życiowych zapewne nieraz będą wypełniać tego typu formularz (np. przy okazji podróży zagranicznych), stąd też motywacja do wykonania takiego zadania wzrasta. Rozwój sprawności pisania można znacznie przyspieszyć, jeśli tematyka zadań będzie bliska uczniom. Każda wypowiedź pisemna musi być ponadto poparta opanowaniem określonego repertuaru słów i sformułowań potrzebnego do przekazania myśli. W toku nauki, w miarę nabywania wiadomości i umiejętności, warto dbać o rozwijanie zarówno płynności, jak i poprawności wypowiedzi i bogactwo form językowych. W kontekście szkoły podstawowej, uczniom mającym trudności z szybkim

uchwyceniem całościowego charakteru pracy pisemnej, sugeruję się, aby stosować technikę pisania częściami – najpierw składa się zdania, potem łączy je w akapity, a następnie tworzy się pełny tekst.

Strategie pomocne w opanowaniu sprawności pisania to:

- umiejętność wyboru właściwego stylu (formalnego, nieformalnego, kolokwialnego, slangowego) w zależności od adresata;
- odwołanie się do wcześniej zdobytej wiedzy na temat, na który piszemy (szczególnie ważne przy interdyscyplinarnych pracach projektowych);
- sporządzenie „banku słów-kluczy”, które uczeń może wykorzystać w swoim tekście;
- sporządzanie map mentalnych;
- znajomość łączników i skrótów;
- umiejętność korzystania z różnych źródeł (słowniki, teksty źródłowe, Internet);

Techniki rozwijające sprawność pisania to:

- przepisywanie (wyrazów, zwrotów, tekstów modelowych);
- dyktanda;
- dopasowywanie połówek zdań;
- wypełnianie formularza, ankiety;
- porządkowanie zdań, ustawianie ich zgodnie z kolejnością i logiką tekstu;
- kończenie zdań;
- udzielanie odpowiedzi na pytania;
- zadawanie pytań do tekstów;
- uzupełnianie dymków w historyjkach komiksowych;
- układanie samodzielnych, kilkuzdaniowych wypowiedzi na zadany temat;
- pisanie notatek (np. z rozmów telefonicznych lub wiadomości SMS);

5. Nauczanie słownictwa

Przy nauce języka obcego bardzo ważne jest uświadomienie uczniom znaczenia systematycznego uczenia się, powtarzania i utrwalania nowego słownictwa. Bez znajomości choćby podstawowych słów z różnych dziedzin życia, trudno jest mówić o jakiegokolwiek komunikacji. Dlatego tak ważne jest podsuniecie uczniom skutecznych strategii i technik zapamiętywania nowego słownictwa. Najbardziej przydatne techniki stosowane w klasie to:

- porządkowanie słów na kategorie semantyczne;
- tworzenie map wyrazowych;
- podawanie synonimów lub antonimów;
- rozwiązywanie krzyżówek, rebusów i zagadek;
- uzupełnianie luk pojedynczymi wyrazami;

- rozsypanka literowa (układanie wyrazów z rozrzuconych liter);
- grupowanie wyrazów według pisowni lub wymowy;
- definiowanie słów;
- dopasowywanie wyrazów do obrazków;
- sporządzanie własnych słowniczków (również obrazkowych);
- skojarzenia i „haki pamięciowe”.

6. Nauczanie gramatyki

Gramatyka jest cementem spajającym poznane słownictwo. Powoduje lepsze porozumienie pomiędzy nadawcą a odbiorcą komunikatu. Choć, jak wspominaliśmy wcześniej, w podejściu komunikacyjnym należy położyć nacisk przede wszystkim na umiejętność skutecznego porozumiewania się, a nie na idealne opanowanie reguł gramatycznych, to jednak ich znajomość i umiejętność zastosowania w praktyce z pewnością będą uczniowi przydatne.

Nowe konstrukcje gramatyczne mogą być wprowadzane w sposób **indukcyjny** (uczniowie sami dochodzą do reguły na bazie przedstawionego przykładu w określonym kontekście, odpowiednio naprowadzeni przez nauczyciela wskazówkami lub pytaniami pomocniczymi) lub metodą **dedukcji** (nauczyciel podaje i wyjaśnia regułę, podaje przykłady zastosowania, a następnie proponuje uczniom ćwiczenia utrwalające). Pierwszy z tych sposobów wymaga większego zaangażowania ze strony uczniów, jest zatem wskazany dla grup uczniów bardziej samodzielnych i lubiących rozwiązywanie problemów. Sposób dedukcyjny nie wymaga aktywności uczniów, nie zmusza ich do logicznego myślenia, z drugiej strony zaś zapewnia przekazanie uczniom poprawnych zasad gramatycznych i zapewne okaże się bardziej przystępny dla uczniów preferujących konkretną, systematyczną formę nauki, rozpoczynającą się od dokładnego objaśnienia reguły. W zależności od stopnia trudności wprowadzanego materiału i w celu uatrakcyjnienia sposobu nauczania, warto oba te sposoby stosować naprzemiennie.

Pomocna w nauczaniu gramatyki jest technika **drylu** językowego (technika typowa dla metody audiolingwalnej), która daje możliwość wielokrotnego przećwiczenia i powtórzenia tej samej struktury. *Drilling* należy rozpocząć od **drylu mechanicznego** (niewymagającego zrozumienia treści przekazu, ale za to pozwalającego na zautomatyzowanie danej struktury), poprzez **dryl konstruktywny** (wymagający zrozumienia zdania w celu stworzenia stosownej odpowiedzi), a skończyć na **drylu komunikacyjnym** (jest to nadal dryl kontrolowany, ale uczeń uzupełnia bodziec werbalny nauczyciela własnym zdaniem).

Inne przydatne w nauczaniu gramatyki techniki to:

- przekształcenia zdań (np. zamiana zdania oznajmującego na przeczące), np.:
I like apples. I don't like apples.

- podawanie właściwej formy czasownika,
np. *Jane (have) _____ a shower so she can't answer the phone.*
- tłumaczenie wyrażenia w nawiasie na język angielski,
np. *You (nie wolno) _____ touch that plug!*
- uzupełnianie luk, np. *The film starts _____ six o'clock.*
- technika wielokrotnego wyboru,
np. *John is the _____ in the class.*
a) tall b) tallest c) taller
- rozsypanki wyrazowe, z których należy ułożyć poprawne zdania.

7. Techniki kształcenia samodzielnego uczenia się

Jak już wspomniano w założeniach programowych, podstawa programowa kształcenia ogólnego obliguje nauczycieli do rozwijania u uczniów umiejętności samodzielnego uczenia się. Należy zdawać sobie sprawę, że budowanie autonomii ucznia jest długotrwałym procesem obejmującym wszystkie lata edukacji szkolnej. Aby uczeń był w stanie samodzielnie kierować swoim procesem uczenia się języka angielskiego, jak również korzystać z różnych źródeł wiedzy, należy najpierw zapoznać go z różnymi sposobami uczenia się, a przede wszystkim – pomóc mu rozpoznać preferowany styl uczenia się. Pomocne uczniowi będą ponadto:

- trening strategii pomocnych w opanowaniu sprawności językowych (była o nich mowa przy okazji omawiania poszczególnych sprawności);
- umiejętność korzystania ze słownika, tabel gramatycznych – należy wyjaśnić uczniom jak uporządkowane są wyrazy, co oznaczają poszczególne skróty itp.;
- umiejętność prowadzenia notatek – dobrze jest zachęcić ucznia do zaznaczania, podkreślania ważniejszych treści, stosowania skrótów, wypunktowywania itp.;
- umiejętność dokonywania samooceny (czyli właściwe, tj. krytyczne, ocenianie swojego wkładu pracy w uczenie się danego materiału oraz wyniku tej pracy);
- umiejętność wyszukiwania dodatkowych materiałów i korzystania z nich (krytyczna analiza);
- umiejętność współpracy z innymi, wspólne odpytywanie się i dzielenie zdobytymi informacjami;
- samodzielne odtwarzanie elementów zajęć z języka angielskiego poza szkołą;
- systematyczność w odrabianiu zadań domowych.

Należy zachęcać uczniów do stosowania różnorodnych technik sprzyjających rozwojowi samodzielności w uczeniu się, na przykład;

- odgadywanie znaczenia słów z kontekstu;
- poznanie symboli transkrypcji fonetycznej i kształcenie umiejętności poprawnego odczytywania zapisu fonetycznego (praca ze słownikiem);

- skojarzenia wizualne lub werbalne (również w innych językach) nowych słów („haki pamięciowe”);
- poznawanie reguł słowotwórstwa;
- poznawanie skrótów używanych w słownikach w celu doskonalenia umiejętności korzystania ze słowników;
- poznawanie zasad korzystania z encyklopedii i leksykonów;
- kształcenie umiejętności korzystania z zasobów Internetu (zwracając uwagę na krytyczne analizowanie informacji i odpowiednie selekcjonowanie treści zamieszczonych w sieci);
- sprawdzanie poprawności wykonanych zadań z kluczem odpowiedzi;
- poznawanie i stosowanie technik kompensacyjnych (np. opisywanie słowa, prośba o powtórzenie lub potwierdzenie informacji);
- wzajemne przepytывanie się uczniów z materiału poznanego na lekcji;
- powtarzanie i zbieranie słownictwa w formie „map mentalnych”;
- samoocena wiadomości i umiejętności (np. *‘Can Do’ statements*) - wskazane jest zachęcenie uczniów do korzystania z „Europejskiego portfolio językowego”, przy pomocy którego mogą ocenić swój poziom poszczególnych umiejętności językowych.

8. Techniki indywidualizacji pracy

W każdej grupie językowej, mimo podziału zgodnie z poziomem zaawansowania uczniów, znajdują się osoby, które umieją więcej, i takie, których znajomość języka angielskiego jest słabsza. Każda grupa to także zbiór uczniów o zróżnicowanych możliwościach, preferencjach i stylach uczenia oraz umiejętnościach językowych. Zdarzają się również uczniowie z różnymi dysfunkcjami, jak choćby dysleksja czy dysgrafia, a także tacy, którzy wykazują nadpobudliwość ruchową. Jest więc dla nauczyciela ogromnym wyzwaniem, aby dostosować proces dydaktyczny do indywidualnych możliwości i oczekiwań każdego ucznia. Tym, którzy wykazują niski poziom umiejętności, można zaproponować zajęcia wyrównawcze. Uczniom z dysfunkcjami – zajęcia korekcyjno-kompensacyjne. Z uczniami szczególnie uzdolnionymi można pracować podczas dodatkowych zajęć w ramach kółek zainteresowań. Niezależnie zaś od oferty zajęć dodatkowych, należy starać się tak zróżnicować podstawowe zajęcia lekcyjne, aby każdemu uczniowi umożliwić stosowny progres. Pomocne w procesie indywidualizacji nauczania mogą być poniższe techniki:

- **Zróżnicowane poziomy zadań** – technika wykonywanego zadania jest ta sama, ale uczniowie o większych umiejętnościach mają przykładowo więcej elementów do znalezienia, dłuższy lub trudniejszy tekst, itp.
- **Możliwość wyboru zadań** – kilka zróżnicowanych pod kątem trudności zadań z podobnej tematyki do wyboru, uczeń sam decyduje, które zadanie jest w stanie lub

chce wykonać. Dobrze jest też pozwolić uczniom na wybór tematu pracy projektowej, lektury do czytania, itp. Możliwość ostatecznego decydowania (mimo, że wybór jest zazwyczaj ograniczony przez nauczyciela) o pracy do wykonania zwiększa motywację uczniów do wykonania zadania.

- **Dodatkowe zadania dla tzw. *fast finishers*** – ważne jest, aby to były zadania sprawiające przyjemność, np. zagadki, krzyżówki, rebusy, interesujący tekst do czytania. Wcześniejsze wykonanie zadania, powinno być nagrodzone.
- **Dostosowanie zadań i wymogów do uczniów z objawami dysleksji rozwojowej (w tym dysleksji, dysgrafii i dysortografii)**, tak aby nie tylko wyrównać ich szanse ale także pomóc w przewycięzaniu problemów.
- **Asystenci nauczyciela** – wykorzystanie potencjału uczniów zdolniejszych, bardziej ambitnych do pomocy wolniej pracującym kolegom / koleżankom, sprawdzania poprawności wykonanych zadań, przygotowywania drobnych pomocy dydaktycznych, itp. Często słabsi uczniowie mają więcej odwagi, by zwrócić się z pytaniem do kolegi / koleżanki, niż do nauczyciela. W ten sposób dowartoścujemy też „asystentów” – będą czuli się potrzebni, a poprzez pomaganie innym, sami będą powtarzali i utrwalali określony materiał językowy.
- **Organizowanie pracy w parach i grupach** – dzięki czemu większa liczba uczniów w tym samym czasie aktywnie wykorzystuje ćwiczone konstrukcje.
- **Stosowanie gier i zabaw** – co sprzyja utrwaleniu struktur gramatycznych, słownictwa i funkcji językowych w swobodny i często niekonwencjonalny sposób. Przy zachowaniu odpowiedniej dyscypliny w klasie, nawet najbardziej negatywnie nastawieni uczniowie zaangażują się w proces nauki, a przecież o to też chodzi, zwłaszcza pracując z grupą uczniów w klasach 4-6.

9. Korelacja treści z różnych przedmiotów / prace projektowe

Podstawa programowa podkreśla dbałość o wszechstronny rozwój ucznia, jak również holistyczne podejście do procesu kształcenia. Ważne bowiem jest, aby wiedzę i umiejętności, jakie uczeń zdobędzie na zajęciach z danego przedmiotu, umiał skutecznie wykorzystać na lekcjach z innych przedmiotów, a także, przede wszystkim, w życiu poza szkołą. Nauczyciele języka angielskiego mają w tym zakresie nieograniczone możliwości, gdyż język jest jedynie narzędziem, które wykorzystujemy do zdobywania, przetwarzania i przekazywania treści. Należy wykorzystać tę sposobność i poprzez naukę języka, przekazać nastolatkom jak najwięcej wiedzy z różnych dziedzin, realizując przy tym następujące ścieżki międzyprzedmiotowe: medialno-czytelniczą, regionalną, europejską, prozdrowotną, elementy wychowania obywatelskiego i elementy wychowania do życia w rodzinie.

Znakomicie nadają się do tego prace projektowe, podczas których uczniowie mogą w praktyce wykorzystać wiedzę i umiejętności zdobyte zarówno na lekcjach języka angielskiego, podczas zajęć z innych przedmiotów, jak i wiedzę ogólną, zdobytą poza szkołą.

Prace projektowe pozwalają także rozwijać samodzielność nastolatków w uczeniu się, ponieważ muszą dokonać selekcji materiału, odpowiednio korzystać z różnych materiałów źródłowych i pomocy naukowych (np. słowników). Jeśli dołączymy do tego podstawowe słownictwo z różnych dziedzin, ułatwimy uczniom zdobywanie w przyszłości wiedzy podanej w języku obcym.

Prace projektowe często wykonywane są zespołowo, dzięki czemu uczniowie mogą doskonalić swoje umiejętności interpersonalne, kształtować postawę współpracy, tolerancji i otwartości na opinie i potrzeby innych. Podczas grupowych prac na lekcjach ważne jest dopilnowanie, aby wszyscy członkowie grupy aktywnie w tej pracy uczestniczyli. Każdy uczeń powinien mieć określone zadanie do wykonania i czuć się współodpowiedzialnym za realizację projektu.

Planując efektywne prace projektowe, należy uwzględnić niezbędne fazy projektu:

- podział na grupy;
- określenie tematu projektu (optymalnie – wybór dokonany przez uczniów), potrzebnych materiałów i rodzajów zadań oraz czasu na wykonanie pracy;
- powtórzenie niezbędnego do pracy słownictwa i struktur (bardzo przydatna jest tu technika burzy mózgów i mapy mentalne);
- zbieranie i selekcja materiałów (wykorzystanie różnorodnych źródeł informacji);
- przydział zadań (można każdemu uczniowi w grupie przydzielić inne zadanie, biorąc pod uwagę indywidualne zdolności, umiejętności i preferencje);
- praktyczna realizacja projektu;
- prezentacja na forum klasy;
- samoocena i ocena przez nauczyciela i innych uczniów (w przypadku prac projektowych należy przede wszystkim ocenić zaangażowanie, wkład pracy każdego członka grupy w ostateczny wygląd pracy).

Waga pracy projektowej jest ogromna z tego względu, że gotowy produkt daje uczniom poczucie satysfakcji. Dzięki niemu nabierają poczucia własnej wartości i wiary we własne możliwości, wzrasta też ich motywacja do nauki. Jest to również okazja dla słabszych językowo uczniów, aby wykazać się w zadaniach wymagających również umiejętności pozajęzykowych, np. wyszukiwania informacji, koordynacji działań w zespole czy też artystycznych.

10. Nauczanie zagadnień kulturowych

Zajęcia z języka angielskiego to nie tylko nauka języka. Narzędzie komunikacji jest nierozdzielnie związane z ludźmi, którzy się nim posługują, a zatem również ich kulturą, historią i zwyczajami. Dlatego nauczanie zagadnień kulturowych związanych z danym obszarem języka angielskiego stanowi integralną, nieodzowną część procesu nauczania

języka. Ponadto, poprzez poznawanie historii, tradycji i zwyczajów w innych krajach, ze szczególnym uwzględnieniem państw anglojęzycznych, kształtujemy w uczniach świadomość językową, a jednocześnie postawy ciekawości, otwartości i tolerancji wobec innych kultur.

Do prezentacji i poznawania zagadnień kulturowych proponujemy następujące techniki:

- czytanie i słuchanie tekstów zawierających informacje o krajach anglojęzycznych, w tym czasopism językowych, fragmentów literatury (w wersji uproszczonej, np. Macmillan Readers) – materiały dostępne na www.macmillanenglish.com/hotspot;
- oglądanie rysunków, zdjęć, filmów czy teledysków;
- korespondencja w języku angielskim (w sposób tradycyjny lub drogą elektroniczną, np. poprzez czat, fora dyskusyjne, gry online, itp.);
- wykonywanie projektów (np. rysowanie map, szycie strojów regionalnych, przygotowywanie potraw, inscenizacje bitw historycznych itp.).

Wśród zagadnień kulturowych, jakie sugerujemy uwzględnić na lekcjach języka angielskiego w klasach 4-6 znajdują się:

- czynności życia codziennego;
- święta i uroczystości, np.: *Christmas, Halloween, Easter, Valentine's Day*;
- relacje w rodzinie i w klasie;
- szkołą;
- kultura, np.: film, muzyka, literatura młodzieżowa;
- wydarzenia historyczne;
- sławni przedstawiciele kultury i nauki;
- sport;
- podróże, turystyka – atrakcje turystyczne;

Poznawanie tych zagadnień związane jest z odniesieniem ich do swego własnego kraju, dokonywaniem porównań, a co za tym idzie – rozwijaniem poczucia tożsamości narodowej, a jednocześnie świadomości przynależności do wspólnoty międzynarodowej.

11. Inne techniki pracy uatrakcyjnijające lekcje

Niewątpliwie nadrzędnym celem zajęć z języka angielskiego jest przekazanie uczniom wiedzy – słownictwa, zasad gramatycznych, wyrażen funkcjonalnych – oraz rozwijanie w nich sprawności językowych. Efektywna nauka pozwala uczniom również doskonalić umiejętności pozajęzykowe – m.in. współdziałanie, wyszukiwanie i krytyczne analizowanie informacji, logiczne myślenie – spekulowanie i wyciąganie wniosków. Uczniowie kształtują także pożądane postawy, umożliwiające sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie. Warto jednak pamiętać, że mamy do czynienia z młodymi nastolatkami, których czasami nie łatwo jest zachęcić do pracy, zmotywować do nauki. Dlatego, szczególnie w tej grupie wiekowej, niezwykle ważne jest zaoferowanie uczniom

różnorodnych ćwiczeń, tematów, które ich zaintrygują i zadań, które będą stanowiły wyzwanie i przynosić satysfakcję. Nie wolno również zapominać o uwzględnieniu elementów zabawy.

- Wiele pomysłów na różnego rodzaju **gry językowe** znaleźć można w bogatej ofercie materiałów dodatkowych (np. w podręczniku nauczyciela dla kursu *Hot Spot*). Dużo pomysłów można również znaleźć na stronie internetowej www.macmillan.pl, oraz w licznych materiałach dodatkowych wydawnictwa Macmillan).

- Mając na uwadze fascynację **muzyką** wśród nastolatków, sugerujemy wykorzystać współczesne przeboje na lekcjach języka angielskiego. Podkreślając słowo współczesne, proponujemy przekazać wybór nagrań w ręce uczniów – mogą wytypować piosenkę, przynieść nagranie, a nawet pokusić się o opracowanie dla innych ćwiczenia z wykorzystaniem tekstu swojej ulubionej piosenki. Takie rozwiązanie zapewnia zaangażowanie uczniów, jak również wpływa na lepsze zapamiętanie materiału językowego, przekazanego uczniom w formie lubianej przez nich muzyki.

- Proponujemy wykorzystać na lekcjach techniki teatralne, tzw. ‘**dramę**’: odgrywanie różnego rodzaju scenek, dialogów i inscenizacji to atrakcyjna forma nauki, która stymuluje aktywne wykorzystanie przez uczniów języka angielskiego w konkretnej sytuacji. Przydzielenie roli pozwala uczniom wcielić się w kogoś, kim naprawdę nie są, dzięki czemu zmniejsza się blokada wypowiedzi ustnej w języku obcym. Scenki mogą mieć oczywiście charakter żartobliwy, np. w formie skeczów lub opowiadania dowcipów.

- **Techniki multimedialne** to ocean możliwości doskonalenia języka angielskiego. Komputer to nierzadko codzienne narzędzie komunikacji i zabawy współczesnego ucznia. Internet jest często podstawowym źródłem informacji, a także komunikacji ze znajomymi. Wszystko to można w fantastyczny sposób wykorzystać do nauki języka angielskiego, dzięki czemu wzrośnie motywacja uczniów do nauki, jak również przyjemność z wykonywania konkretnych zadań. Warto również wykorzystać takie techniki multimedialne jak praca z wykorzystaniem DVD czy tablicy interaktywnej, jeśli w danej szkole są ku temu możliwości. Pamiętajmy, że im więcej używamy elementów bliskich nastolatkowi, tym przyjemniejsza i bardziej efektywna stanie się nauka.

V. OCENIANIE

A. Ocena osiągnięć uczniów

Integralną częścią nauczania jest ocenianie, które polega na bezustannym zbieraniu informacji o przebiegu procesu nauczania / uczenia się. Jest to również swojego rodzaju sposób na zachęcanie i stymulowanie uczniów do ich dalszego rozwoju.

Rozróżniamy dwie zasadnicze funkcje oceniania: diagnostyczną / bieżącą i klasyfikującą / sumującą. Różnice pomiędzy nimi obrazuje następująca tabela:

Ocenianie diagnostyczne / bieżące	Ocenianie klasyfikujące / sumujące
<ol style="list-style-type: none">Ma na celu:<ul style="list-style-type: none">monitorowanie postępów i rozwoju uczniasprawdzenie skuteczności zastosowanych metod i technik nauczaniarozpoznanie indywidualnych potrzeb każdego ucznianakreślenie kierunku dalszej pracy.Jest procesem ciągłym, wspomagającym.Wyniki podane są w taki sposób, w jaki zdecyduje szkoła i sam nauczyciel (szeroki wachlarz możliwości).Jest szczególnie przydatne nauczycielowi, uczniowi i jego rodzicom, stanowiąc dla nich informację zwrotną.Ma postać:<ul style="list-style-type: none">formalną: testy, sprawdziany, itp.nieformalną: obserwacja zaangażowania ucznia w proces uczenia się.	<ol style="list-style-type: none">Ma na celu:<ul style="list-style-type: none">monitorowanie działania systemu szkolnego w dłuższym okresie czasuporównanie osiągnięć uczniów z określonymi standardamiglobalne sprawdzenie jakości nauczania.Ma charakter okresowy i odbywa się w ściśle określonym czasie (zwykle na koniec semestru, roku szkolnego czy cyklu nauczania).Najczęściej bazuje na pisemnych lub ustnych testach przygotowanych według wymaganych procedur.Jest przydatne dla celów statystycznych, szczególnie dla nadzoru (np. kuratorium).

Właściwe ocenianie powinno być oparte na kilku fundamentalnych zasadach:

- Uczniowie powinni być poinformowani o kryteriach oceniania nakreślonych w Przedmiotowym Systemie Oceniania (PSO) i o wszystkich obszarach aktywności, jakie będą podlegały ocenie. Warto je uzgodnić wspólnie z uczniami i przedstawić w formie kontraktu klasowego, który następnie obie strony – zarówno uczniowie jak i nauczyciel – obowiązane są przestrzegać.

- Przedmiotowy System Oceniania powinien być spójny z Wewnątrzszkolnym Systemem Oceniania (WSO).

3. Ocenianiu powinno podlegać przede wszystkim to, co uczeń umie i jak posługuje się zdobytą wiedzą. Uczniów należy też zachęcać do samooceny, porównania jej wyników z informacją zwrotną o postępach otrzymaną od nauczyciela, a następnie omówić z nimi ewentualne rozbieżności w postrzeganiu tychże postępów. Wskazane jest, aby uczniowie gromadzili te dane np. we własnym „Portfolio językowym”, wraz z próbkami własnych dokonań, co pozwoli na wyraźne udokumentowanie przyrostu wiedzy.

Ogólnie, postępy nauczania i osiągnięcia uczniów można ocenić na podstawie:

- prac klasowych: testów osiągnięć – np. na zakończenie rozdziału, testów semestralnych i testu końcowego;
- kartkówek – zapowiedzianych i niezapowiedzianych krótkich testów, sprawdzających stopień opanowania materiału z 1-3 ostatnich lekcji;
- prac domowych;
- prac pisemnych;
- odpowiedzi ustnych;
- prac projektowych (oceniając zarówno proces ich powstawania, jak i sam produkt);
- bieżącej obserwacji aktywności na zajęciach;
- samooceny uczniów.

Należy jednak pamiętać, że znajomość języka, rozumianego jako narzędzia komunikacji, nie jest wiedzą, którą można ocenić jedynie za pomocą sprawdzianów i różnorodnych prac ustnych czy pisemnych. Znajomość języka to również skuteczność przekazu, efektywny odbiór wypowiedzi w obcym języku i gotowość do zareagowania stosownie do rzeczywistej sytuacji, świadomość różnic językowych i kulturowych, umiejętność logicznego myślenia, przetwarzania informacji i wiele innych czynników, których nawet najdokładniejszy test nie są w stanie ocenić. Dlatego należy podkreślić bieżącą obserwację uczniów - tylko systematyczne diagnozowanie uczniów pozwoli ocenić ich zaangażowanie w proces dydaktyczny i postęp w nauce. Warto również podkreślić konieczność oceniania każdego ucznia osobno – jego rzeczywistego postępu w stosunku do predyspozycji, indywidualnych możliwości i umiejętności. Nie jest to zadanie łatwe, gdyż mając w grupie kilkunastu uczniów, z których każdy jest inny, nie można ich mierzyć jedną miarą. Jest to jednak niezbędne, aby dostrzec postęp każdego ucznia, tym samym motywując go do dalszej nauki.

1. Przykładowy przedmiotowy system oceniania

W każdej szkole obowiązuje Wewnątrzszkolny System Oceniania (WSO), do którego nauczyciel języka angielskiego musi się dostosować. Zachęcamy oczywiście do wszelkich innowacyjnych rozwiązań na lekcjach – np. system punktowy, system kar i nagród, plusów i minusów – im ciekawszy pomysł na zmotywowanie uczniów do nauki, tym skuteczniejszy

zapewne okaże się system ewaluacyjny. Ważne jednak, aby system oceniania języka angielskiego w rozliczeniu semestralnym współgrał z WSO. Ważne też, aby był przedstawiony uczniom na początku nauki języka – a jeszcze lepiej, wraz z nimi wypracowany! Jeśli punkty kontraktu będą ustalone wspólnie z uczniami, łatwiej będzie egzekwować przestrzeganie poszczególnych punktów kontraktu.

Zaprezentowany poniżej przedmiotowy system oceniania to tylko przykład jednego z wielu rozwiązań. Tworząc go, uwzględnione zostały następujące obszary wiedzy i umiejętności ucznia:

- Gramatyka i słownictwo
- Słuchanie
- Mówienie
- Wymowa
- Czytanie
- Pisanie
- Prowadzenie zeszytu / zeszytu ćwiczeń
- Praca domowa
- Praca projektowa
- Sprawdzian wiadomości / test
- Umiejętność pracy w grupie
- Umiejętność samodzielnego uczenia się
- Pilność / zaangażowanie ucznia.

2. Kontrakt

1. System oceniania jest oparty na zasadzie sprawiedliwości.
2. Ocenianiu podlegają następujące rodzaje aktywności ucznia: sprawdziany, kartkówki, odpowiedzi ustne, prace domowe, ćwiczenia wykonywane w klasie, prace projektowe indywidualne i grupowe, zeszyt, umiejętność samodzielnego uczenia się i samooceny postępów nauczania, pilność.
3. Uczeń oceniany jest na dwa sposoby:
 - a) na bieżąco:
 - by pomóc mu rozpoznać i zrozumieć swoje mocne i słabe punkty oraz dać mu wyraźne wskazówki, nad czym powinien więcej pracować (ustalenie obszarów pracy wyrównawczej i pomocy);
 - by przekazać rodzicom / opiekunom informacje o jego postępach, mocnych i słabych stronach, a także wskazać, w jaki sposób powinien pracować, aby osiągnąć poprawę;
 - by dać nauczycielowi informację zwrotną na temat efektywności jego nauczania, właściwości doboru materiałów, oraz by pomóc w adaptowaniu planu nauczania, jeśli zachodzi taka potrzeba;
 - b) okresowo:

- by przekazać uczniowi, rodzicom / opiekunom i nauczycielom obraz postępów, aktywności i osiągnięć w języku angielskim pod koniec pewnej części programu nauki (np. koniec semestru / roku szkolnego / danego cyklu nauczania);
 - by dostarczyć informacji nauczycielowi odpowiedzialnemu za następny etap nauki.
4. Kontroli postępów nauczania dokonuje się:
 - a) przy pomocy obiektywnych sprawdzianów lub testów;
 - b) poprzez obserwacje innych rodzajów aktywności ucznia, według załączonych kryteriów.
 5. Uczeń ma prawo poprawić lub zaliczyć pracę klasowa w terminie wyznaczonym przez nauczyciela, nie później jednak niż na tydzień przed klasyfikacją. Dotyczy to również sprawdzianów, na których uczeń był nieobecny.
 6. W ciągu semestru przewiduje się co najmniej dwie prace klasowe, zapowiadane uczniom min. tydzień przed planowanym terminem.
 7. Kartkówki (oznaczone w dzienniku kolorem zielonym) sprawdzają wiadomości z bieżącego działu i nie muszą być zapowiadane. Jeżeli uczeń był nieobecny na kartkówce, odpowiedni materiał może zaliczyć w formie odpowiedzi ustnej.
 8. Poprawione prace pisemne uczeń dostaje do wglądu nie później niż w tydzień po przeprowadzeniu sprawdzianu, kartkówki zaś na następnej lekcji, o ile jest to możliwe.
 9. Ocenę za pracę w grupie i pilność przyznaje się na koniec semestru.
 10. Uczeń ma prawo być nieprzygotowany do lekcji dwa razy w ciągu semestru, co zostaje odnotowane przez nauczyciela w karcie obserwacji ucznia przed rozpoczęciem danej lekcji. Nie obejmuje to zwolnienia z pisania zapowiedzianej pracy klasowej.
 11. Jeżeli uczeń opuścił więcej niż 50% lekcji, może być niesklasyfikowany z języka angielskiego.
 12. Uczeń z opinią z poradni psychologiczno-pedagogicznej na temat specyficznych trudności w uczeniu się, pisze prace klasowe, kartkówki i prace domowe dostosowane do swoich potrzeb i możliwości.
 13. Uczeń z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim uczy się według odrębnego programu specjalnego. Oceniany jest zgodnie z wkładem pracy i wysiłkiem proporcjonalnym do swoich możliwości.
 14. Ocenę celującą może otrzymać uczeń, który spełnia wszystkie warunki konieczne do uzyskania oceny bardzo dobrej, a dodatkowo wykazuje się wiedzą znacznie wykraczającą poza program nauczania obowiązujący na jego poziomie, wykonuje ciekawe pomoce naukowe lub interdyscyplinarne prace projektowe, bierze udział w konkursach przedmiotowych i odnosi w nich sukcesy.
 15. Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia kryteriów dla oceny dopuszczającej, nie wykorzystuje pomocy w postaci zajęć wyrównawczych, pracuje poniżej swoich możliwości i nie wykazuje chęci nadrobienia zaległości.
 16. Podane poniżej kryteria ocen stosuje się w połączeniu z treściami przewidzianymi w rozkładach materiału na dany semestr / rok nauczania w oparciu o wybrany i zatwierdzony przez dyrektora szkoły program nauczania.

3. Szczegółowe kryteria oceniania

Skala ocen	<p style="text-align: center;">Gramatyka i słownictwo Umiejętności ucznia:</p>
6	<ul style="list-style-type: none"> • uczeń swobodnie operuje strukturami gramatycznymi określonymi w rozkładzie materiału oraz zna niektóre wykraczające poza jego ramy • z łatwością buduje spójne zdania proste i złożone, poprawne pod względem gramatycznym i logicznym • posiada bogaty zasób słownictwa, wykraczający poza program nauczania i potrafi go wykorzystać w praktyce • zna i stosuje w praktyce wyrażenia potoczne przedstawione w podręczniku i wiele wyrażen z innych źródeł, jak prasa, telewizja i Internet • wykonuje starannie dodatkowe prace projektowe o wyjątkowych walorach językowych • bardzo chętnie wykonuje obowiązkowe i dodatkowe prace domowe wykraczające poza wymagany poziom • niezwykle aktywnie prezentuje swoje wiadomości i umiejętności podczas lekcji
5	<ul style="list-style-type: none"> • uczeń swobodnie operuje strukturami gramatycznymi określonymi w rozkładzie materiału • buduje spójne zdania proste i złożone, poprawne pod względem gramatycznym i logicznym • zna słownictwo określone programem nauczania i potrafi je wykorzystać w praktyce • czasami wykonuje dodatkowe prace projektowe • zawsze prawidłowo wykonuje prace domowe i obowiązkowe prace projektowe • bardzo aktywnie uczestniczy w zajęciach
4	<ul style="list-style-type: none"> • prawidłowo operuje większością struktur gramatycznych określonych w rozkładzie materiału • buduje zdania, które są na ogół spójne i poprawne pod względem gramatycznym i logicznym • zna większość słów i zwrotów określonych w programie i zazwyczaj poprawnie używa ich w praktyce • przeważnie prawidłowo wykonuje prace domowe i obowiązkowe prace projektowe • przeważnie chętnie uczestniczy w zajęciach
3	<ul style="list-style-type: none"> • zna i potrafi operować niektórymi prostymi strukturami gramatycznymi określonymi w rozkładzie materiału • buduje zdania, które nie zawsze są spójne - zdania zawierają błędy gramatyczne i logiczne, które czasami zakłócają sens przekazu • na ogół używa słownictwa odpowiedniego do zadania, choć w ograniczonym zakresie • nieregularnie wykonuje prace domowe i projektowe – prace zawierają błędy • rzadko aktywnie uczestniczy w lekcjach

2	<ul style="list-style-type: none"> • słabo zna niektóre struktury gramatyczne określone w rozkładzie materiału i ma problemy z wykorzystaniem ich w praktyce • zdania, które buduje są mało zrozumiałe i na ogół niespójne pod względem gramatycznym i logicznym – uczeń niechętnie przystępuje do samodzielnej pracy • dysponuje bardzo ograniczonym słownictwem • potrzebuje pomocy nauczyciela przy wykonywaniu prostych zadań gramatycznych i leksykalnych • sporadycznie odrabia prace domowe i projektowe • nie uczestniczy aktywnie w zajęciach – nie zgłasza się do zadań, a zmuszany do odpowiedzi, popełnia wiele błędów
1	<ul style="list-style-type: none"> • nie opanował podstawowych zagadnień gramatycznych określonych w rozkładzie materiału • nie zna podstawowych słów i wyrażeń • nie potrafi budować prostych zdań, nawet z pomocą nauczyciela • bardzo rzadko odrabia prace domowe lub projektowe, które zawsze zawierają błędy uniemożliwiające zrozumienie treści

Skala ocen	Czytanie Umiejętności ucznia:
6	<ul style="list-style-type: none"> • regularnie czyta dla przyjemności dodatkowe teksty takie jak: artykuły anglojęzyczne, komiksy, krótkie czytanki i książki w uproszonych wersjach • rozumie przeczytane teksty – z łatwością wybiera odpowiednie informacje z tekstu, rozumie kontekst sytuacyjny, bez problemu określa intencje autora • na podstawie przeczytanego tekstu potrafi bezbłędnie wykonać zadania sprawdzające każdego typu i potrafi zawsze uzasadnić swoją decyzję • zawsze ćwiczy w domu czytanie zadanych tekstów • technika czytania – czyta bezbłędnie również podczas lekcji • podczas lekcji bardzo chętnie prezentuje swoje umiejętności z zakresu czytania
5	<ul style="list-style-type: none"> • czyta dla przyjemności teksty zawarte w podręczniku i czasami czyta dla przyjemności teksty dodatkowe, np.: instrukcje do gier, czasopisma anglojęzyczne, książki w uproszonych wersjach • rozumie przeczytane teksty – potrafi wybrać właściwe informacje z tekstu, rozumie kontekst sytuacyjny, określa intencje autora • na podstawie przeczytanego tekstu potrafi wykonać zadania sprawdzające różnego typu, np.: ustalanie kolejności wydarzeń, udzielanie odpowiedzi na pytania, określanie prawdziwości zdań i potrafi uzasadnić swoją decyzję • zawsze ćwiczy w domu czytanie zadanych tekstów • technika czytania – czyta prawidłowo • podczas lekcji chętnie prezentuje swoje umiejętności z zakresu czytania
4	<ul style="list-style-type: none"> • rozumie ogólny sens przeczytanych tekstów, czasami popełnia błędy przy wyborze właściwych informacji z tekstu, zazwyczaj rozumie kontekst sytuacyjny, czasami ma problem z określeniem intencji autora • czasami popełnia błędy przy wykonywaniu zadań sprawdzających rozumienie

	<p>tekstu typu, np.: ustalanie kolejności wydarzeń, udzielanie odpowiedzi na pytania, określanie prawdziwości zdań, choć przeważnie potrafi uzasadnić swoją decyzję</p> <ul style="list-style-type: none"> • przeważnie ćwiczy w domu czytanie zadanych tekstów • technika czytania – czyta popełniając nieliczne błędy • podczas lekcji raczej chętnie prezentuje swoje umiejętności z zakresu czytania
3	<ul style="list-style-type: none"> • nie rozumie całego tekstu, ale jest w stanie uchwycić jego ogólny sens, potrafi znaleźć tylko niektóre z potrzebnych informacji, nie zawsze rozumie kontekst sytuacyjny i ma problem z określeniem intencji autora • popełnia liczne błędy przy wykonywaniu prostych zadań sprawdzających bardziej szczegółowe rozumienie tekstu typu: ustalanie kolejności wydarzeń, udzielanie odpowiedzi na pytania, określanie prawdziwości zdań – czasami potrafi uzasadnić swoją decyzję • czasami ćwiczy w domu czytanie zadanych tekstów • technika czytania – czyta popełniając liczne błędy • czasami zgłasza się do czytania podczas lekcji
2	<ul style="list-style-type: none"> • z czytanego tekstu jest w stanie zrozumieć tylko pojedyncze wyrazy lub najprostsze zwroty • nawet z pomocą nauczyciela ma poważny problem z wykonaniem najprostszych zadań sprawdzających poziom zrozumienia ogólnego • przy wykonywaniu najprostszych zadań sprawdzających poziom zrozumienia szczegółowego, typu: ustalanie kolejności wydarzeń, określanie prawdziwości zdań – najczęściej zgaduje i nie potrafi uzasadnić swojej decyzji • sporadycznie ćwiczy w domu czytanie zadanych tekstów • technika czytania – czyta niechętnie popełniając bardzo liczne błędy
1	<ul style="list-style-type: none"> • zwykle nie czyta tekstów zawartych w podręczniku • jeśli czyta to nie rozumie sensu większości przeczytanego tekstu i nie potrafi skorzystać z żadnych zawartych w nim informacji • nawet z pomocą nauczyciela nie jest w stanie wykonać najprostszych zadań sprawdzających poziom zrozumienia tekstu • niekiedy rozumie jedynie pojedyncze wyrazy • nie ćwiczy w domu czytania zadanych tekstów • technika czytania – czyta bardzo niechętnie, popełniając bardzo liczne, rażące błędy, uniemożliwiające zrozumienie

Skala ocen	Słuchanie Umiejętności ucznia:
6	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi zrozumieć ogólny sens różnorodnych rozmów opartych na materiałach anglojęzycznych wykraczających poza materiał zawarty w podręczniku takich jak: piosenki, filmy, proste skecze • rozumie wszystkie polecenia nauczyciela i potrafi właściwie na nie zareagować • potrafi z łatwością rozpoznać uczucia i reakcje mówiącego • potrafi wydobyć szczegółowe informacje z tekstu słuchanego i właściwie na nie zareagować

	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie wysłuchanego tekstu potrafi bezbłędnie wykonać wszystkie zadania sprawdzające różnego typu – zawsze potrafi uzasadnić swój wybór • z łatwością rozróżnia dźwięki i intonację • bardzo aktywnie prezentuje swoje umiejętności z zakresu słuchania
5	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi zrozumieć ogólny sens różnorodnych rozmów opartych na materiałach anglojęzycznych zawartych w podręczniku • rozumie zdecydowaną większość poleceń nauczyciela i potrafi właściwie na nie zareagować • potrafi rozpoznać uczucia i reakcje mówiącego • na podstawie wysłuchanego tekstu potrafi wykonać zadania sprawdzające typu: ustalanie kolejności wydarzeń, udzielanie odpowiedzi na pytania, określanie prawdziwości zdań, uzupełnianie tekstu z lukami, uzupełnianie tabelki brakującymi informacjami – uczeń potrafi uzasadnić swój wybór • rozróżnia dźwięki i intonację • aktywnie prezentuje swoje umiejętności z zakresu słuchania
4	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi zrozumieć sens większości różnorodnych rozmów opartych na materiałach anglojęzycznych zawartych w podręczniku • rozumie większość poleceń nauczyciela i zazwyczaj potrafi prawidłowo na nie zareagować • zazwyczaj potrafi rozpoznać uczucia i reakcje mówiącego • na podstawie wysłuchanego tekstu potrafi wykonać większość zadań sprawdzających typu: ustalanie kolejności wydarzeń, udzielanie odpowiedzi na pytania, określanie prawdziwości zdań, uzupełnianie tekstu z lukami, uzupełnianie tabelki brakującymi informacjami – zazwyczaj potrafi uzasadnić swoją decyzję • rozróżnia większość dźwięków • przeważnie aktywnie prezentuje swoje umiejętności z zakresu słuchania
3	<ul style="list-style-type: none"> • potrafi zrozumieć sens niektórych rozmów opartych na materiałach anglojęzycznych zawartych w podręczniku • nie rozumie całego tekstu i nie jest w stanie zawsze uchwycić jego ogólny sens • nie zawsze rozumie polecenia nauczyciela i nie zawsze potrafi na nie odpowiednio zareagować • nie zawsze rozpoznaje uczucia i reakcje mówiącego • na podstawie wysłuchanego tekstu potrafi wykonać niektóre zadania sprawdzające typu: ustalanie kolejności wydarzeń, udzielanie odpowiedzi na pytania, określanie prawdziwości zdań, uzupełnianie tekstu z lukami, uzupełnianie tabelki brakującymi informacjami – popełnia przy tym błędy i nie zawsze jest w stanie uzasadnić swój wybór • mało aktywnie prezentuje swoje umiejętności z zakresu słuchania, ma problemy z koncentracją przy wykonywaniu zadań ze słuchu
2	<ul style="list-style-type: none"> • nie potrafi zrozumieć sensu większości rozmów opartych na materiałach anglojęzycznych zawartych w podręczniku • zwykle nie rozumie tekstu i nie jest w stanie uchwycić jego sensu • zwykle nie rozumie poleceń nauczyciela i nie potrafi na nie zareagować • sporadycznie rozpoznaje reakcje i uczucia mówiącego • na podstawie wysłuchanego tekstu ma poważny problem z wykonaniem zadań

	<p>sprawdzających typu: ustalanie kolejności wydarzeń, udzielanie odpowiedzi na pytania, określanie prawdziwości zdań, uzupełnianie tekstu z lukami, uzupełnianie tabelki brakującymi informacjami – zwykle zgaduje, popełniając przy tym bardzo liczne błędy, potrzebuje pomocy</p> <ul style="list-style-type: none"> • zwykle nie rozróżnia dźwięków • uczeń nie jest aktywny i nie koncentruje się podczas wykonywania zadań ze słuchu
1	<ul style="list-style-type: none"> • nawet z pomocą nauczyciela i kilkakrotnym powtarzaniu nagrania nie rozumie jakichkolwiek rozmów opartych na materiałach anglojęzycznych zawartych w podręczniku • nie rozumie żadnych poleceń nauczyciela, nawet najprostszych i z podpowiedziami • jest w stanie zrozumieć tylko pojedyncze wyrazy, lecz nie potrafi na ich podstawie zrozumieć ogólnego sensu wypowiedzi • nie rozpoznaje uczuć i reakcji mówiącego • błędnie rozwiązuje zadania sprawdzające rozumienie ze słuchu, nawet z pomocą nauczyciela • nie rozróżnia dźwięków • uczeń nie jest aktywny podczas zajęć, ponieważ nie rozumie tego, co słyszy

Skala ocen	Mówienie Umiejętności ucznia:
6	<ul style="list-style-type: none"> • swobodnie i bardzo chętnie wypowiada się na różne tematy, zachowując przy tym dużą dokładność językową • poziom wypowiedzi wykracza poza wymagania programowe • ma bardzo dobrą wymowę i można go łatwo zrozumieć • w zadaniach komunikacyjnych jest zawsze bardzo aktywny i zaangażowany • w sposób naturalny i spontaniczny niezwykle chętnie wypowiada się na różne tematy
5	<ul style="list-style-type: none"> • dość swobodnie i chętnie wypowiada się na różne tematy, zachowując przy tym dokładność językową • potrafi dość płynnie i bez zahamowań mówić na tematy określone w rozkładzie materiału • dysponuje pełnym zakresem słownictwa opisanym w rozkładzie materiału • ma prawidłową wymowę i można go łatwo zrozumieć • w zadaniach komunikacyjnych jest zawsze aktywny i zaangażowany • w sposób naturalny i spontaniczny bardzo chętnie wypowiada się podczas lekcji na różne tematy
4	<ul style="list-style-type: none"> • mówi z lekkim wahaniem, dość spójnie, w miarę poprawnym językiem • dysponuje słownictwem wystarczającym do dość swobodnej interakcji w zakresie opisanym w rozkładzie materiału • można go zazwyczaj zrozumieć • potrafi włączyć się do rozmowy • w zadaniach komunikacyjnych jest raczej aktywny • na ogół w naturalny sposób chętnie wypowiada się podczas lekcji na różne tematy

3	<ul style="list-style-type: none"> uczeń mówi z wyraźnym wahaniem, raczej niespójnie i niepełnymi zdaniami posługując się językiem, popełnia liczne błędy, które czasem zakłócają przekaz wypowiada się tylko na wybrane zagadnienia opisane w rozkładzie materiału w zadaniach komunikacyjnych jest rzadko aktywny, często ułatwia sobie pracę, posługując się językiem ojczystym rzadko wypowiada się podczas lekcji, zapytany popełnia dużo błędów językowych
2	<ul style="list-style-type: none"> uczeń wypowiada się sporadycznie, nie z własnej inicjatywy popełnia wiele błędów uniemożliwiających zrozumienie czasami wypowiada jedynie pojedyncze słowa lub podstawowe zwroty czasami przy pomocy nauczyciela bierze udział w zadaniach komunikacyjnych, lecz na ogół nie jest aktywny, zwykle nie interesuje go praca zespołu, a nawet potrafi ją dezorganizować nie zabiera głosu w rozmowie
1	<ul style="list-style-type: none"> uczeń ma ogromny problem, aby wypowiedzieć się na jakikolwiek, nawet najprostszy temat, nawet przy pomocy nauczyciela wypowiadając się popełnia bardzo liczne błędy, przez co jego wypowiedź jest niezrozumiała, niespójna i nie zawsze na temat zwykle nie potrafi odpowiedzieć na krótkie, bardzo łatwe pytania nauczyciela nawet kierowany podpowiedziami z jego strony prawie nigdy nie zabiera głosu w rozmowie

Skala ocen	Pisanie Umiejętności ucznia:
6	<ul style="list-style-type: none"> wykonuje nieobowiązkowe prace pisemne – pisze dla przyjemności, np.: prowadzi pamiętnik, blog lub koresponduje z rówieśnikami z zagranicy pisze wypowiedzi pisemne bogate pod względem gramatyczno-leksykalnym pisze spójnie, bez błędów w pisowni i interpunkcji bardzo chętnie wykonuje zarówno pisemne prace projektowe zawarte w podręczniku, jak i te z dodatkowych źródeł poziom prac wykracza poza wymagany materiał bardzo chętnie wykonuje dodatkowe prace domowe, które wykraczają poza wymagany poziom
5	<ul style="list-style-type: none"> wyczerpująco wykonuje prace pisemne na tematy wyszczególnione w rozkładzie materiału potrafi w spójny sposób zorganizować swoją wypowiedź pisząc, wykorzystuje bogaty zasób środków gramatyczno-leksykalnych popełnia nieliczne, mało znaczące błędy w pisowni i interpunkcji chętnie wykonuje pisemne prace projektowe zawarte w podręczniku zawsze prawidłowo wykonuje prace domowe
4	<ul style="list-style-type: none"> prace pisemne są dość obszerne ale nie zawsze wyczerpujące

	<ul style="list-style-type: none"> wypowiedzi pisemne zawierają nieliczne błędy gramatyczno-leksykalne, które na ogół nie zakłócają przekazu pisze nie zawsze spójnie, czasami z błędami w pisowni i interpunkcji czasami wykonuje pisemne prace projektowe zawarte w podręczniku przeważnie wykonuje prawidłowo prace domowe
3	<ul style="list-style-type: none"> pisze prace pisemne, które są mało rozbudowane, nie zawsze na temat stosuje ograniczony zakres słownictwa i struktur językowych wypowiedzi pisemne zawierają liczne błędy gramatyczno-leksykalne, które niekiedy zakłócają przekaz tekst nie jest spójny, zawiera liczne błędy w pisowni i interpunkcji czasami wykonuje prace domowe, które zawierają błędy
2	<ul style="list-style-type: none"> uczeń pisze sporadycznie i niechętnie prace pisemne są ubogie w struktury gramatyczno-leksykalne pisanie prac sprawia duże trudności, nawet z pomocą nauczyciela pisze niespójne, z dużą ilością błędów językowych, które bardzo często zakłócają przekaz teksty są źle zorganizowane i chaotyczne popołnia szereg błędów przy przepisywaniu z tablicy rzadko odrabia prace domowe
1	<ul style="list-style-type: none"> nawet przy pomocy nauczyciela nie potrafi wypowiedzieć się pisemnie na większość tematów zawartych w rozkładzie materiału jeśli pisze, to prace ucznia są nieczytelne lub zawierają tak dużo błędów gramatyczno-leksykalnych, że przekaz staje się niezrozumiały ma problemy przy przepisywaniu z tablicy teksty są bardzo źle zorganizowane i chaotyczne zwykle nie prowadzi zeszytu bądź robi to w sposób bardzo niedbały nie odrabia nawet najprostszych prac domowych - jeśli je wykona, obfitują one w rażące błędy, które uniemożliwiają zrozumienie treści

Opracowanie:
Grażyna Czapula
Katarzyna Kozłowska

4. Sprawdziany / testy

Progi procentowe należy ustalić zgodnie z wytycznymi WSO – będą się one zatem różnić w zależności od szkoły. Poniższa tabela ilustruje przykładowy podział punktacji z testów / sprawdzianów, odpowiednio do oceny.

%	95-100	85-94	70-84	50-69	31-49	0-30
Ocena	celujący	bardzo dobry	dobry	dostateczny	dopuszczający	niedostateczny

Uwaga!

W przypadku uczniów z zaburzeniami i odchyleniami rozwojowymi lub specyficznymi trudnościami w uczeniu się, należy dostosowywać sprawdziany i testy indywidualnie,

w zależności od konkretnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych tych uczniów. Wymagania edukacyjne w stosunku do nich powinny być ustalone na takim poziomie, by byli w stanie im sprostać, ale jednocześnie by skłaniały ich do przewyższania trudności i motywowały do dalszej pracy.

Pilność / zaangażowanie ucznia

Oceniane są w sposób opisowy, ze szczególnym uwzględnieniem wkładu pracy ucznia proporcjonalnie do jego zdolności i możliwości.

Raport

Proponujemy, aby na koniec każdego semestru uczeń otrzymał krótki raport z informacją o postępach, uwzględniający wyżej wymienione obszary aktywności, oceny cząstkowe i ocenę końcową. Poniżej zamieszczony został wzór takiego raportu.

Imię i nazwisko ucznia	Oceny cząstkowe	Średnia ocen cząstkowych
Klasa		Komentarz
Słownictwo		
Gramatyka		
Słuchanie		
Mówienie / wymowa		
Czytanie		
Pisanie		
Zeszyt / zeszyt ćwiczeń		
Praca domowa		
Praca grupowa / projekt		
Umiejętność samodzielnego uczenia się		
Sprawdziany / testy / kartkówki		
Pilność, zaangażowanie		
Ocena na koniec półrocza / roku		
..... / Data Podpis nauczyciela

B. Ocena pracy nauczyciela

Ocenić podlega nie tylko praca ucznia, ale również nauczyciela. Oczekujemy od uczniów, aby zastanawiali się nad własnym procesem uczenia się i tego samego musimy zatem wymagać od siebie. Zachęcamy do refleksji nad swoją pracą. Najlepiej po każdej lekcji zadać sobie pytania: Czego nauczyli się dziś moi uczniowie? Czy ćwiczenia były urozmaicone? Czy uwzględniali różne style uczenia się i różne predyspozycje uczniów? Czy każdy uczeń miał szansę zdobyć nową wiedzę, udoskonalić swoje umiejętności? Czy lekcja była atrakcyjna dla uczniów? Czy zrealizowała postawione cele? Czy byłem / byłam sprawiedliwy / sprawiedliwa?

Ponadto, we właściwej ocenie swojej pracy, zastosowanych metod i ich efektów pomocne są:

- obserwacja pracy uczniów na lekcji i osiągnięte przez nich wyniki;
- luźne rozmowy z uczniami na temat technik i zadań stosowanych przez nauczyciela;
- samoobserwacja – np. nagranie swojej lekcji na kasecie wideo (DVD) i analiza jej przebiegu;
- ankieta przeprowadzona wśród uczniów i omówienie jej z nimi;
- hospitacja koleżeńska lub dyrektora szkoły i rozmowa pohospitacyjna;
- obserwowanie lekcji innych nauczycieli i porównywanie ich ze swoim stylem prowadzenia lekcji.

Samoocena pracy nauczyciela, czy jej ocena dokonana przez innych to nie wszystko. Nowoczesny nauczyciel zawsze dąży do doskonalenia własnego warsztatu pracy. Dlatego warto studiować publikacje metodyczne, korzystać z nauczycielskich forów dyskusyjnych w Internecie i korzystać z warsztatów, konferencji i szkoleń oferowanych przez ośrodki metodyczne i wydawnictwa. Kalendarz bieżących szkoleń wydawnictwa Macmillan znajduje się na stronie www.macmillan.pl. Serdecznie zapraszamy.

Zachęcamy również do lektury metodycznej z bogatej oferty wydawnictwa Macmillan. Szczególnie polecamy:

- *AN A-Z OF ELT*, Scott Thornbury
- *LEARNING TEACHING*, Jim Scrivener
- *TEACHING PRACTICE*, Roger Gower, Diane Phillips i Steve Walters
- *BEYOND THE SENTENCE*, Scott Thornbury
- *SOUND FOUNDATIONS*, Adrian Underhill
- *UNCOVERING GRAMMAR*, Scott Thornbury
- *TEACHING READING SKILLS IN A FOREIGN LANGUAGE*, Christine Nutall
- *DISCOVER ENGLISH*, Rod Bolitho i Brian Tomlinson
- *UNCOVERING CLIL*, Peeter Mehisto, Maria Jesus-Frigols, David Marsh
- *BLENDED LEARNING*, Pete Sharma, Barney Barret